

ABCDEFGHIJKLMNPO

**A. AYUNTS, G. ALTIKULANJYAN,
R. GABRIELIAN, E. HAKOBYAN,
M. HAKOBYAN, B. KHACHIKYAN,
I. KOCHARYAN, N. NERSISSYAN,
V. SIMONYAN**

TEXT RENDERING: A TEACHING TOOLKIT

vwxyz | abcdefghijklmnopqrstuvwxyz | abcdefghij

[YEREVAN STATE
UNIVERSITY]

YEREVAN STATE UNIVERSITY

**A. Ayunts, G. Altikulanjyan, R. Gabrielyan,
E. Hakobyan, M. Hakobyan, B. Khachikyan,
I. Kocharyan, N. Nersissyan, V. Simonyan**

**TEXT RENDERING:
A TEACHING TOOLKIT**

Yerevan
YSU PRESS
2016

ՀՏԴ 811.111(07)
ԳՄԴ 81.2Անգլ ց7
S 552

*Ուսումնաօժանդակ ձեռնարկը հրատարակության են երաշխավորել
ԵՊՀ ռումանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի
միջմշակութային հաղորդակցության անգլերենի ամբիոնը,
ԵՊՀ ռումանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի մեթոդխորհուրդը և
ԵՊՀ ուսանողական գիտական ընկերության գիտական խորհուրդը:*

Խմբագիր՝ Ա. Այունց, ք.գ.թ.

Գրախոսներ՝ Շ. Պարոնյան, ք.գ.դ., պրոֆ.
Ա. Խաչատրյան, ք.գ.թ.
Լ. Համբարձումյան
Ն. Սիրաքյան

**Այունց Ա., Ալթիկուլանջյան Գ., Գաբրիելյան Ռ., Հակոբյան Է.,
Հակոբյան Մ., Խաչիկյան Բ., Քոչարյան Ի., Ներսիսյան Ն.,
Սիմոնյան Վ.**

S 552 Տեքստի վերարտադրում/Ուսումնաօժանդակ ձեռնարկ: -Եր., ԵՊՀ
հրատ., 2016, 104 էջ:

Սույն ուսումնաօժանդակ ձեռնարկը միտված է զարգացնելու ուսանողների՝ օտար լեզվով գրվածքներն ըմբռնելու և հայերենից անգլերեն փաստագրական տեքստեր վերարտադրելու կարողությունները: Ձեռնարկը նախատեսված է համալսարանի անգլիական բաժնի ավարտական կուրսերի ուսանողների և նրանց համար, ովքեր կցանկանան կատարելագործել հայերենից անգլերեն տեքստերի վերարտադրման իրենց ունակությունները:

ՀՏԴ 811.111(07)
ԳՄԴ 81.2Անգլ ց7

ISBN 978-5-8084-2095-3

© ԵՊՀ հրատ., 2016 թ.
© Հեղ. խումբ, 2016

CONTENTS

Preface.....	5
Առաջաբան	7
Introduction.....	9
PART I.....	13
POLITICS	13
Unit 1	13
Unit 2	15
Unit 3	17
Unit 4.....	19
Unit 5	21
Unit 6.....	23
Render the Texts into English.....	25
PART II.....	27
CULTURE	27
Unit 1	27
Unit 2	29
Unit 3	31
Unit 4.....	33
Unit 5	35
Unit 6.....	37
Render the Texts into English.....	39
PART III.....	41
MEDICINE	41
Unit 1	41
Unit 2	44
Unit 3	46
Unit 4.....	49
Unit 5	52
Unit 6.....	55

Render the Texts into English.....	57
PART IV	59
ENVIRONMENT AND ECOLOGY	59
Unit 1	59
Unit 2	61
Unit 3	64
Unit 4	66
Unit 5	69
Unit 6	72
Render the Texts into English.....	74
KEYS	76
PART I POLITICS	76
PART II CULTURE	81
PART III MEDICINE.....	87
PART IV ENVIRONMENT AND ECOLOGY	96

Preface

Text Rendering is a way for students to break down texts, especially more difficult expository writing, into basic elements, and create a new text at the same time. The goals of this strategy are twofold:

- to expand students' understanding of a non-literary text in their native language,
- to create an adequate interpretation of a piece of writing by translating it into a target language.

The present handbook is meant to facilitate students' ability to render texts (in particular newspaper articles) from Armenian into English. The range of topics varies, including articles concerning political issues, cultural topics, healthcare problems, environmental protection, etc. Accordingly, the handbook includes 4 parts, namely **Politics**, **Culture**, **Medicine** and **Environment and Ecology**. Each **Part** consists of 6 **Units**, having similar structure. Before each piece of text a glossary of Armenian terms and their English equivalents is provided. The Glossary highlights the key ideas of the article and focuses on the most important words or phrases necessary for rendering the text. Students then are assigned to render the piece of text that follows. After rendering the text, the students have to perform a task that aims at activating the key words and expressions used in the corresponding text/unit. Finally, each part contains two newspaper articles on the current topic for rendering into English. No doubt, one of the instructional advantages of the handbook is the fact that the model translation of the Armenian articles included in the units is provided at the end (**Keys**). Hence, having done the renderings with the help of the given glossary, the students will be able to check their own translation and find their mistakes on their own.

The texts and their model translations have been taken from a reliable online source, namely the online newspaper ArmeniaNow.com (<http://www.armenianow.com>). The additional texts for rendering have

been picked out from Armenian newspapers – Aravot, Azg, Hayastani Hanrapetutyun, etc.

Hopefully, the method used in the handbook will enable students to gain confidence in the sphere of rendering texts, as well as will enrich their vocabulary in certain specified fields.

The handbook is meant for senior students of linguistic faculties, as well as for those who would like to master the technique of rendering texts from Armenian into English.

Finally, we would like to state that the present handbook is a pioneering attempt within student-centered teaching. The material of the textbook was compiled owing to the efforts of a group of senior students studying in the department of English for Cross-Cultural Communication, during their classroom activities.

We would also like to express our deepest gratitude to Yerevan State University, Faculty of Romance and Germanic Philology, the Chair of English for Cross Cultural Communication and, of course, the Student Scientific Society for their willingness and kind support in the publication of the handbook.

Առաջարան

Տեքստերի վերարտադրումն ուսանողներին հնարավորություն է ընձեռում վերծանելու տեղեկատվական բնույթի բարդ գրվածքները, ինչի շնորհիվ առավել դյուրին է դառնում բացահայտել դրանց իմաստը և նոր տեքստեր կազմել:

Սույն ձեռնարկը միտված է զարգացնելու ուսանողների՝ տեքստը հայերենից անգլերեն տեքստը վերարտադրելու կարողությունները: Թեմատիկ բազմազանությամբ հողվածները հիմնականում վերաբերում են քաղաքական, մշակութային, առողջապահական, բնապահպանական խնդիրներին: Յուրաքանչյուր հողվածի համար առանձնացվել են հայերեն և անգլերեն համարժեքների հիմնական գաղափարներն արտահայտող առանցքային բառերն ու արտահայտությունները:

Տեքստը վերարտադրելուց հետո ուսանողին տրվում է բառապաշարն ամրապնդող ևս մեկ առաջադրանք: Յուրաքանչյուր թեմա ամփոփվում է թերթային երկու հողվածով՝ հայերենից անգլերեն վերարտադրելու համար:

Ձեռնարկի ուսուցողական առավելություններից մեկն էլ այն է, որ գրքի վերջում զետեղված են հայերեն հողվածների անգլերեն թարգմանությունները, որոնք կօգնեն ուսանողին վերարտադրական գործողություններ կատարելուց հետո ինքնուրույն ստուգել իր աշխատանքը և գտնել սխալները:

Տեքստերը և դրանց համարժեք թարգմանությունները վերցված են վստահելի ինտերնետային աղբյուրից՝ ArmenianNow.com-ից: Վերարտադրման համար հավելյալ տեքստերն ընտրված են հայկական թերթերից՝ «Առավոտ», «Ազգ», «Հայաստանի Հանրապետություն» և այլն:

Հույս ունենք, որ ձեռնարկում օգտագործված մեթոդն ուսանողին հնարավորություն կտա տեքստի վերարտադրման միջոցով հարստացնել իր բառապաշարը նշված բնագավառներում:

Ձեռնարկը նախատեսված է համալսարանի անգլիական բաժնի ավարտական կուրսերի ուսանողների համար, ովքեր կցանկանան կատարելագործել հայերենից անգլերեն տեքստերի վերարտադրման իրենց տեխնիկան:

Նշենք նաև, որ սույն ձեռնարկը նոր գաղափարներ ու մեթոդներ պարունակող փորձ է ուսանողակենտրոն ուսուցման շրջանակներում: Ձեռնարկում գետեղված նյութերը հավաքել են Ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետի Սիջմշակութային հաղորդակցության անգլերենի ամբիոնի մի խումբ ուսանողներ իրենց ուսումնառության ընթացքում:

Խորին շնորհակալություն ենք հայտնում բոլոր նրանց (Երևանի պետական համալսարանի ռոմանագերմանական բանասիրության ֆակուլտետ, Սիջմշակութային հաղորդակցության անգլերենի ամբիոն, ԵՊՀ ուսանողական գիտական ընկերություն), ովքեր պատրաստակամորեն աջակցեցին այս գիրքը տպագրելուն:

Introduction

The activity of text rendering has a long-standing tradition and has been widely practiced in the process of foreign language teaching, mainly at advanced levels. Moreover, in our rapidly changing world its role has become of paramount importance. Nowadays, as cultural exchanges have been widening and intercultural communication has been intensifying, the phenomenon of translating and rendering texts has become fundamental. Accordingly, the present textbook proceeds primarily from the perspectives of the academic aspect of foreign language teaching - "Text Rendering". It is an attempt to demonstrate that text rendering is a vastly complex field with many far-reaching implications.

What should the student know in order to be able to render a text from one language into another? In this regard, Bell (1987)¹ argues that a technical translator (in our case, the students who do the rendering) should have access to five distinct kinds of knowledge - target language (TL) knowledge; text-type knowledge; source language (SL) knowledge; subject area ('real world') knowledge; and contrastive knowledge. Lack of knowledge or control in any of these areas would mean that the student cannot render a text. This would necessarily involve seeking integration between the linguistic knowledge of the two languages with specific and general knowledge of the domain and of the world via comparative and contrastive linguistic knowledge.

Most importantly, the student must possess linguistic competence in both languages and communicative competence in both cultures. Rendering involves translation to some extent, and as Toury (1978)² implies "Translation is a kind of activity which inevitably involves at least two languages and two cultural traditions". As this statement

---

1 Bell, R. T. "Translation Theory: Where Are We Going?", *Meta: Translators' Journal*, Volume 32 (4), Montreal University Press, 1987, pp. 403-415.

2 Toury, G. "The Nature and Role of Norms in Translation", *The Translation Studies Reader*, Routledge, London, 1978 (revised 1995), pp. 198-211.

implies, translators are permanently faced with the following problems:

- how to treat the cultural aspects implicit in a source text (ST),
- to find the most appropriate technique which will enable them to convey these aspects successfully in the target language (TL).

Language and culture may, then, be seen as being closely related and both aspects should be considered for translation. The notion of culture is essential to considering the implications for translation and, despite the differences in opinion as to whether language is part of culture or not, the two notions appear to be inseparable. Thus, it is of paramount importance here that the student should know equivalent phrases in different domains which are provided in the form of glossaries before each piece of text meant for rendering. This will especially draw the students' attention to the culture and domain specific items in each sphere.

Finally, text rendering does not involve only translating. It also involves the skills of summarizing and paraphrasing. The content of the rendered text in the target language should cover approximately one third of the source text. Thus, students should also be able to apply the skills of skimming and scanning learnt before, and learn how to outline the main idea which presents relevant information.

The **Table** below presents the plan and some useful expressions used while rendering the article.

The plan for Rendering the text		Some expressions to be used while rendering the text			
1.	Where is the article taken from?	The announcement The article The editorial The information The idea	is taken from a (an)	annual (yearly) daily monthly weekly ...	digest issue magazine newspaper ...

		The interview The round-up The text The statement ...			
2.	The title of the (article)	Title Headline Heading The article under the headline "..." The article is headlined "..."			
3.	The author of the (article)	The author of the article is ... The article is written by... ...			
4.	The main idea of the (article)	The article The editorial The statement	stress(es) emphasizes point(s) out follow(s) touch(s) upon review(s)	a (an, the), of	events, affairs questions problems issues
		A disputable question A vital question An urgent question A burning question		home news international news world news local news	
		The events at home and abroad The latest events Current events The key-note of the article is... The main idea of the article is... The article is about...			

5.	The contents of the (article)	The author of the article	believes considers explains describes points out states stresses thinks writes
6.	Your opinion of the article	I found the article interesting (important, dull, of no value, too hard to understand). I think that the facts given in the article are... My opinion is...	

PART I
POLITICS

Unit 1

Glossary

սահմանադրական փոփոխություններ իրականացնել	to draft constitutional amendments
հանձնաժողով	commission
անցում	transition
խորհրդարանական համակարգ	parliamentary system
սահմանադրական իրավունք	constitutional law
նախագիծ	draft
քաղաքական ուժեր	political forces
բացառել	to rule out
փաթեթ	package
կառավարման կիսանախագահական համակարգ	semi-presidential form of government
հայեցակարգ	concept
սատարել բարեփոխումները	to back the reforms
առաջատար ընդդիմադիր կուսակցություններ	leading opposition parties

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

**Սահմանադրական բարեփոխումներ. փորձագետների հանձնաժողովը՝
«հօգուտ խորհրդարանական համակարգի»**

«Հայաստանի սահմանադրական փոփոխությունների նպատակով ստեղծված հանձնաժողովն աշխատում է մեկ՝ կառավարման խորհրդարանական համակարգի անցման նախագծի վրա», - ասել է սահմանադրական իրավունքի մասնագետ Վարդան Պողոսյանը: «Մենք աշխատում ենք մեկ նախագծի վրա, և, կախված քաղաքական կոնսուլտացիաների բնույթից, քաղաքական ուժերի առաջարկություններից, հնարավոր են մաս որոշակի մոդիֆիկացիաներ նախագծում», - ասել է Պողոսյանը:

Ավելի վաղ իշխող Հայաստանի հանրապետական կուսակցությունը չէր բացառել, որ Ազգային ժողովի քննարկմանը կարող է ներկայացվել սահմանադրական փոփոխությունների երկու փաթեթ, որոնցից մեկը նախատեսում է կառավարման գործող կիսանախագահական համակարգի կատարելագործում:

Մասնագիտական հանձնաժողովը 14 քաղաքական ուժերից սահմանադրական փոփոխությունների հայեցակարգի վերաբերյալ առաջարկություններ է ստացել: Սպասվում է, որ հանձնաժողովի անդամները մայիսի 18-19-ը հայեցակարգը կքննարկեն Փարիզում Վենետիկի հանձնաժողովի փորձագետների հետ:

Ազգային ժողովում ներկայացված Հայաստանի առաջատար ընդդիմադիր կուսակցությունների մեծ մասը չի սատարում բարեփոխումները:

Task 2: Make a short report on the present day political situation using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 2

Glossary

ԱՄՆ պետդեպարտամենտի ժողովրդավարության, մարդու իրավունքների և աշխատանքի բյուրո	The U.S. Department of State's Bureau of Democracy, Human Rights and Labor
հրապարակել	to issue
արձանագրել	to report
կառավարության գործունեության թափանցիկության բացակայության	lack of transparency in government
իրավունքների սահմանափակում	limitations on the right
շարունակվող կոռուպցիա	persistent corruption
պնդումներ	allegations
ձախողել	to undermine
օրենքի գերիշխանություն	the rule of law
սահմանափակ քայլեր ձեռնարկել	to take limited steps
ցածր և միջին օղակներ	low- and mid-level officials
քարոզարշավ իրականացնելու ազատ իրավունք	ability to campaign freely
անաչառության	impartiality
չարաշահում	misuse
ընտրակաշառք	vote buying

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

ԱՄՆ զեկույցն անդրադարձել է Հայաստանում մարդու իրավունքների հիմնախնդիրներին

ԱՄՆ պետդեպարտամենտի ժողովրդավարության, մարդու իրավունքների և աշխատանքի բյուրոն հրապարակել է աշխարհում 2013 թ.-ի Մարդու իրավունքների վերաբերյալ ամենամյա զեկույց:

Ձեկույցում նշվում է Հայաստանի համար տարբեր ոլորտներում ան-

ցյալ տարի արձանագրված խնդիրները:

«Մարդու իրավունքների ոլորտում առավելապես խնդիրները կապված են եղել կոռուպցիայի և կառավարության գործունեության թափանցիկության բացակայության, կառավարությունը փոխելու հարցում քաղաքացիների իրավունքների սահմանափակման և դատական իշխանության անկախության սահմանափակման հետ: Իշխանության բոլոր մակարդակներում շարունակվող կոռուպցիայի մասին պնդումներ ձայնողել են օրենքի գերիշխանությունը, թեև իշխանությունները սահմանափակ քայլեր են ձեռնարկել՝ ուղղված ցածր և միջին օղակներում կոռուպցիայի համար պատժելուն», - նշվում է ամենամյա զեկույցում:

Չեկույցում նշվում է, որ թեև թեկնածուները քարոզարշավ իրականացնելու ազատ իրավունք են ունեցել, նախագահի ընտրությունների ժամանակ խախտումները վերաբերել են պետական կառավարման կողմից անաչառության բացակայությանը, պետական ռեսուրսների չարաշահմանը՝ հոգուտ իշխող կուսակցության, ընտրակաշառքների մասին վստահելի տեղեկություններին:

Չեկույցում նաև մանրամասն անդրադարձ է կատարվել անցյալ տարվա ընթացքում գրանցված այլ չարաշահումների, կաշառակերության դեպքերի և մարդու իրավունքների խնդիրների:

Task 2: Write a newspaper article using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 3

Glossary

խթանել արտահանումը	to stimulate exports
տեղիք տալ	to spark
բուռն քննարկում	heated debate
շահութահարկ	profit tax
մատնանշել	to point
հանքարդյունաբերության ոլորտ	mining industry
նոր պայմաններ տարածել	to hold out new possibilities
վտանգ սպառնալ	to see risk
տեղական արտադրողներ	local producers
ընդդիմադիրներ	opposition lawmakers
օրենքի ընդունում	passage of the bill
սահմանափակել մյուսներին	to restrict others
հնարավորությունների գինը	opportunity cost
կառավարության հավանությանն արժանացած	government-approved

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Խթանել արտահանումը. կառավարության ներկայացրած նոր օրինագիծը խորհրդարանում բուռն քննարկումների տեղիք է տալիս

Այս շաբաթ խորհրդարանում բուռն քննարկումների թնուրհուով անցած «Շահութահարկի մասին» օրինագիծը, որով, ըստ կառավարության առաջարկությունների, հնարավորություն է տրվելու Հայաստանից 50 մլրդ դրամ (105 մլն դոլար) և ավելի արժեքով ապրանք արտահանողներին վճարել ոչ քե օրենքով սահմանված 20 տոկոս, այլ ընդամենը 2 տոկոս շահութահարկ, որոշվել է քվեարկության դեմ մարտի սկզբին արտահերթ նիստում:

Մինդեռ օրինագիծը քննադատողները մատնանշում են. այսօր Հայաստանում ընդամենը մեկ գործող ընկերություն կա, որը նշված 50 մլրդ դրամ ծավալով ապրանք է արտադրում ու արտահանում, այն էլ՝ հանքարդյունաբերության ոլորտում, մինչդեռ հանքարդյունաբերության համար կառավարությունը նախատեսել է բացառություններ: Օրենքի փոփոխությունները այս ոլորտի վրա չեն տարածվելու: Փոխարենը՝ նոր պայմանները կտարածվեն բացառապես արտահանմամբ զբաղվող և տարեկան 50 մլրդ դրամի ապրանք արտահանող ընկերությունների վրա:

ԱԺ պատգամավոր, ՕԵԿ խմբակցության անդամ Միեր Շահգեղյանի կարծիքով՝ օրենքի ընդունմամբ մեծ վտանգ է սպառնում տեղական արտադրողին:

Ընդդիմադիրները պնդում են, որ օրենքի ընդունմամբ կստեղծվի մի իրավիճակ, երբ դրսից կարող են գալ և իրենց ձեռքում մոնոպոլացնել ողջ արտահանումը, մինչդեռ նման կարգի որոշումները ոչ թե ինչ-որ մեկին առավելություն են տալիս, այլ սահմանափակում են մյուսներին:

«Այսպես կոչված հնարավորությունների գինը մեծանում է», - ասում է ՀԱԿ պատգամավոր, տնտեսագետ Հրանտ Բագրատյանը:

Համաձայն փոփոխությունների՝ արտահանող ընկերությունները պետք է ունենան նաև կառավարության հավանությանն արժանացած արտահանման ծրագիր և եկամուտ չստանան ՀՀ տարածքում:

Task 2: Write an interview with an MP using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 4

Glossary

առաջ մղել	to press ahead
սահմանադրական բարեփոխում	a constitutional reform
խորհրդարանական հանրապետություն	a parliamentary republic
Ազգային ժողովի նախագահ	Parliament Speaker
նորընտիր առաջնորդ	the newly elected leader
ճեպագրույց	press briefing
իշխող կուսակցության բարձրաստիճան անդամ	a senior member of the ruling party
Հայաստանի հանրապետական կուսակցության (ՀՀԿ)	Republican Party of Armenia (RPA)
հանրաքվեի դնել	to put on a referendum
քննադատություն հարուցել	to draw criticism
կառավարական բարձր պաշտոն	a top government post
«Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցությունը (ԲՀԿ)	The Prosperous Armenia Party (PAP)
ուժեղ, ակտիվ քննադատ	a vocal critic

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Ենթակա է փոփոխության. Հայաստանի ղեկավարությունը վերահաստատում է սահմանադրական բարեփոխումների ծրագրերը

Ներկայիս վարչակազմն առաջ կմղի սահմանադրական բարեփոխումները, որոնք, ինչպես սպասվում է, Հայաստանը կդարձնեն խորհրդարանական հանրապետություն՝ հինգշաբթի հայտարարել է Ազգային ժողովի նախագահ Գալուստ Սահակյանը:

Նաիրա Զոհրաբյանը՝ ԲՀԿ նորընտիր առաջնորդը, հինգշաբթի ճե-

պագրույցում հայտարարել է, որ կուսակցությանը ժամանակ է անհրաժեշտ՝ հետագա մարտավարությունը մշակելու համար: Իսկ սահմանադրական բարեփոխումների նկատմամբ ԲՀԿ-ի վերաբերմունքի մասին հարցին վերջինս պատասխանել է, որ այս հարցում կուսակցության դիրքորոշումը չի փոխվել: Սակայն նա չի նշել, թե արդյո՞ք ԲՀԿ-ն շարունակելու է ակտիվորեն հանդես գալ փոփոխությունների դեմ:

Լրագրողների հետ ճեպագրույցում նախագահ Սերժ Սարգսյանի ղեկավարած իշխող Հայաստանի հանրապետական կուսակցության (ՀՀԿ) բարձրաստիճան անդամը հայտարարել է, որ ՀՀ Սահմանադրության փոփոխությունների համապատասխան նախագիծը, ամենայն հավանականությամբ, հանրաքվեի կորվի այս տարվա աշնանը կամ հաջորդ տարվա սկզբին:

Անցյալ տարի նախաձեռնած բարեփոխումները Հայաստանում հարուցեց ընդդիմադիր կուսակցությունների մեծ մասի քննադատությունը: Դեռևս 2014 թ. ապրիլին նախագահ Սերժ Սարգսյանն ասել է, որ 2018-ին իր պաշտոնավարման երկրորդ և վերջին ժամկետի ավարտից հետո չի ձգտելու բարձր պաշտոն զբաղեցնել: «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցությունը (ԲՀԿ), որը փոփոխությունների ամենատեղ քննադատներից մեկն էր, հինգշաբթի փոխել է իր առաջնորդին:

Task 2: Compose a dialogue using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 5

Glossary

անվասայլակով տեղաշարժվող	wheelchair-friendly; wheelchair-bound people
հաշմանդամություն ունեցող անձինք	disability friendly
հատուկ կարիքներով անձինք	people with special needs
ծրագրի շրջանակներում	as part of a program
բավարարել կարիքները	to serve the needs
մատչելիություն ապահովել	to facilitate access
վարչական շրջաններ	administrative districts
քաղաքապետարան	Mayor's Office
հույս հայտնել	to voice a hope

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Անվասայլակով տեղաշարժվող. Երևանում տասն ավտոբուս կահավորվել է հատուկ կարիքներով մարդկանց համար

Երևանում 10 ավտոբուս է կահավորվել սայլակով տեղաշարժվող մարդկանց կարիքները բավարարելու համար՝ հաշմանդամություն ունեցող անձանց համար մատչելիությունն ապահովելու քաղաքապետարանի ծրագրի շրջանակներում:

Ինչպես նշում է քաղաքապետարանը՝ ընտրված առայժմ թվով 5 երթուղիները հնարավորություն կտան գրեթե բոլոր վարչական շրջաններից հատուկ կարիքներով անձանց քաղաքի կենտրոն տեղափոխվելու և հակառակ ուղղությամբ վերադառնալու:

Այսօր քաղաքապետարանի մոտ տեղի է ունեցել ավտոբուսները վերելակներով կահավորելու ծրագրի շնորհանդեսը, որի շնորհիվ անվասայլակով տեղաշարժվող մարդիկ հնարավորություն կունենան ինքնու-

ըույն ավտոբուսում հայտնվել:

Քաղաքապետարանի պաշտոնյան հույս է հայտնել, որ քաղաքի բնակիչները նույնպես կօգնեն հատուկ կարիքներով մարդկանց օգտվելու հասարակական տրանսպորտից:

Task 2: Make a short report on the needs of disabled people using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 6

Glossary

Արտգործնախարար	Foreign Minister (FM)
Եվրասիական տնտեսական միություն	Eurasian Economic Union (EEU)
անդամակցություն	membership
ձեռք բերել պայմանավորվածություն	to reach agreement
գործընկեր	counterpart
հավանական համարել	to see possibilities
եռակողմ	trilateral
մասնավորապես	specifically
անդրադառնալ որևէ բանի	to address sth
խոչընդոտել	to hinder
միջազգային իրավունք	international law
ուժգնացող բողոքներ	escalating sentiments
գոյակցել	to collaborate
շահերից բխել	to be in the interests of

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Իրանի արտգործնախարար. Եվրասիական անդամակցությունը լավ է Իրան-Հայաստան-Ռուսաստան հարաբերությունների համար

Հայաստանի անդամակցությունը Եվրասիական տնտեսական միությանը լավ հնարավորություն է ստեղծում Հայաստանի և Իրանի հարաբերությունների զարգացման համար՝ երեքշաբթի հայտարարեց հունվարի 26-ից պաշտոնական այցով Հայաստանում գտնվող Իրանի արտգործնախարար Մոհամադ Ջավադ Չարիֆը:

«Լավ պայմանավորվածություններ ենք ձեռք բերել ու պատրաստ

ենք համագործակցելու բոլոր ոլորտներում», - հայաստանցի իր գործընկերոջ՝ արտգործնախարար Էդվարդ Նալբանդյանի հետ հանդիպումից հետո տեղի ունեցած ասուլիսում ասաց Ջարիֆը:

Իրանի արտաքին քաղաքականության պատասխանատուն հավանական համարեց նաև Իրան-Հայաստան-Ռուսաստան եռակողմ համագործակցությունը մասնավորապես հաղորդակցության ոլորտում.

«Մենք օգտագործում ենք բոլոր հնարավորությունները Հայաստանի հետ համագործակցությունն ընդլայնելու համար, իսկ ԵՏՄ-ն այդ հնարավորություններից մեկն է»:

Անդրադառնալով Հայաստան-Իրան երկաթուղու կառուցման ծրագրին՝ Էդվարդ Նալբանդյանն ու Մոհամադ Ջավադ Ջարիֆը շեշտեցին, որ գործընթացը խոչընդոտող խնդիրներ չկան, արդեն կան ձեռք բերված համաձայնություններ ու քաղաքական կամք՝ դրանք կյանքի կոչելու համար:

Ադրբեջանի հետ սահմանակից Իրանի արտգործնախարարն ասուլիսում նաև շեշտեց, որ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտությունը պետք է լուծվի միջազգային իրավունքի շրջանակներում:

Ֆրանսիայում տեղի ունեցած ահաբեկչության հետևանքով Արևմուտքում վերջին շրջանում մահմեդականության դեմ ավելի ուժգնացող բողոքների ֆոնին Մոհամադ Ջավադ Ջարիֆն ընդգծեց, որ Հայաստանի և Իրանի հարաբերությունները վառ օրինակ են, թե ինչպես կարող են իսլամն ու քրիստոնությունը խաղաղ գոյակցել:

Իրանի արտգործնախարարը Երևանում անդրադարձավ նաև իր երկրի և Արևմուտքի միջև ընթացող միջուկային բանակցություններին՝ տեղեկացնելով, որ դրանք վերջնական փուլում են, ու ներկայումս տեխնիկական մանրամասներ են քննարկվում:

«Կարծում ենք՝ այդ լուծումը որևէ մեկին վնաս չէ և տարածաշրջանի բոլոր երկրների շահերից է բխում»:

Task 2: Write a newspaper article using the active vocabulary provided in the glossary.

Render the Texts into English

Text A

ՀՀԿ ներկայացուցիչը և ընդդիմությունը. իշխանափոխություն կարող է լինել միայն ընտրությունների միջոցով

Ազգային ժողովի փոխնախագահ Էդուարդ Շարմազանովը, անդրադառնալով «Նոր Հայաստան» հանրային փրկության ճակատի առաջիկա համազգային հանրահավաքին, նշեց, որ ցանկացած քաղաքական ուժ իրավունք ունի քննադատելու իշխանությանը, սակայն իշխանափոխության պետք է հասնել բացառապես ընտրությունների միջոցով:

Այսօր՝ ժամը 18:00-ին, Ազատության հրապարակում կմեկնարկի «Նոր Հայաստան» շարժման հանրահավաքը, իսկ շարժման առաջնորդները հայտարարել են, որ այնտեղ կմնան այնքան ժամանակ, մինչև չտապալեն Սահմանադրության փոփոխությունների դեկտեմբերի 6-ի հանրաքվեն:

ԱԺ փոխնախագահի կարծիքով՝ մոբիլիզացիայի մասին խոսք անգամ գնալ չի կարող, քանի որ այդպիսի բան կարող է լինել միայն պատերազմի ժամանակ: «Յանկացած քաղաքացի, ցանկացած կուսակցություն, ցանկացած քաղաքացիական նախաձեռնություն պետք է կարողանա օրենքով սահմանված կարգով իր կարծիքն արտահայտել նաև հանրահավաքների միջոցով:

Բայց անկախ այն բանից, դու իշխանություն^օւն ես, թե^օ ընդդիմություն, եթե քո գործողությունները չեն տեղավորվում ՀՀ օրենսդրության շրջանակներում, բնականաբար դա չի կարող ողջունվել», - երկուշաբթի լրագրողների հետ հանդիպմանն ասաց Շարմազանովը: Ըստ նրա՝ իշխանությանը պետք է քննադատել, սակայն քննադատությունն էլ պետք է առողջ լինի:

«Մեր երկրում իշխանափոխություն, իշխանության ձևավորում լինելու է և պետք է լինի բացառապես ընտրությունների միջոցով, ով ցանկանում է գալ իշխանության, թող գա մասնակցի ընտրություններին, հաղթի ընտրություններում և բարով կառավարի, մանավանդ նման աշխարհա-

քաղաքական նոր իրողությունների պայմաններում թույլ չենք տա մեր երկրում արհեստականորեն լավաժություն ստեղծվի»,- եզրափակեց նա:

Text B

Վարկ գեների համար. Ռուսաստանը տրամադրում է 200 մլն դոլար

Ռուսաստանը Հայաստանին կտրամադրի «արտոնյալ արտահանման վարկ»՝ Ռուսաստանի արտադրած սպառազինություն ձեռք բերելու նպատակով՝ ասել է Հայաստանի նախագահ Սերժ Սարգսյանը՝ մանրամասնելով, որ համաձայնագիրը ստորագրվել է ուրբաթ կայացած ռուս-հայկական միջկառավարական հանձնաժողովի նիստի ընթացքում:

200 մլն դոլարի վարկը հնարավորություն կտա «զգալիորեն ընդլայնել Հայաստանի զինված ուժերի զինանոցի ժամանակակից սպառազինման տեսականին»՝ նշել է նախագահ Սարգսյանն ուրբաթ ռուս-հայկական տնտեսական համագործակցության միջկառավարական հանձնաժողովի ռուսական կողմի նախագահ, ՌԳ տրանսպորտի նախարար Մաքսիմ Սոկոլովի հետ հանդիպմանը՝ ըստ նախագահի մամուլի ծառայության: Նախագահը, սակայն, չի մանրամասնել, թե ժամանակակից սպառազինման ի՞նչ տեսականի է ձեռք բերվելու դրանով:

Որպես Ռուսաստանի գլխավորած Հավաքական անվտանգության պայմանագրի կազմակերպության (ՀԱՊԿ) անդամ՝ Հայաստանն արդեն իսկ ձեռք է բերել ռուսական զենք արտոնյալ գներով, ինչպես նաև՝ անվճար է ստացել:

PART II
CULTURE
Unit 1

Glossary

մտահոգել	to raise concern over
պետի տեղակալ	deputy chief
իրականացնել վարչական վարույթ	to start administrative case
օրենսդրությունը կաղում է	legislation is incomplete
ներկայացնել կառավարությանը	to turn to the government
սայլը տեղից շարժվել	to break the ice
ստուգաթերթ	inspection papers
ստուգումներ իրականացնել	to conduct inspections
հայատառ գրել	to use Armenian letters
լատինատառ հայերեն	Latin letters for Armenian
նկատվել	to be registered

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

**Մայրենիի օրվան ընդառաջ, մասնագետներին մտահոգում է հայոց
լեզվի պահպանությունը**

Մայրենիի միջազգային օրվան ընդառաջ հայերենի անաղարտությանը մտահոգ մասնագետներն ահազանգում են, որ Հայաստանում իրենց առաքելությանը խանգարող խնդիրները շատ են ու ամենուր:

Օրինակ՝ շատ ձեռնարկատերեր նախընտրում են իրենց գովազդային ցուցանակները գրել ոչ հայատառ՝ ուրբաթ լրագրողների հետ հանդիպմանն ասաց լեզվի պետական տեսչության պետի տեղակալ Մարինե Հովյանը:

Փետրվարի 21-ին նշվող մայրենիի միջազգային օրվան ընդառաջ Հովյանը տեղեկացրեց, որ անցյալ տարի նման խախտումների վերաբերյալ 42 վարչական վարույթ է իրականացվել և գրեթե 3,5 միլիոն դրամ մուտք ապահովվել պետբյուջե:

«Օրենսդրությունը կաղում է, օրենսդրական ճշգրտումների կարիք կա, և մենք մեծ փաթեթով մի անգամ ներկայացրել էինք կառավարություն: Սկզբում թվում էր, թե ըմբռնում կար, թե սայլը տեղից շարժվելու է, բայց, ցավոք, այդպես չէ», - ասաց Հովյանը՝ հավելելով, որ մեկ տարի է՝ իրենց ստուգաթերթերը չեն հաստատվում:

«Այսօր անգամ լեզվի տեսչության ստուգաթերթերը չեն հաստատվել կառավարության կողմից, ինչո՞վ պետք է ստուգումներ իրականացնենք»:

Այրուհանդերձ, Հովյանը չմոռացավ նշել նաև դրական տեղաշարժերի մասին, օրինակ՝ փետրվարի 7-ը «Ֆեյսբուք» սոցիալական ցանցի հայ օգտատերերի մի մասը հռչակել է համացանցում հայատառ գրելու օր՝ այսլեբայ յուրօրինակ պայքար սկսելով լատինատառ հայերենի դեմ:

Իսկ փետրվարի 19-ին՝ Հովհաննես Թումանյանի ծննդյան օրը, Հայաստանում արդեն մի քանի տարի նշվում է գիրք նվիրելու օրը, և հատկապես այս տարի դրական շարժ է նկատվել, դրա մասին են վկայում գրախանութներում եղած հերթերը:

Հատկանշական է, որ հինգշաբթի՝ Կառավարության նիստից առաջ, վարչապետ Հովիկ Աբրահամյանը նախքան օրակարգին անցնելը կառավարության անդամներին նվիրել է Վահան Հովհաննիսյանի «Մանդիլիոն» վեպը և խորհուրդ է տվել Ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին ընդառաջ ընթերցել:

Task 2: Make a small report about the concerns over Armenian language protection using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 2

Glossary

անմոռուկ	Forget-me-not
մուտք գործել	to make its way into
լայն տարածում ստանալ	to take a more prominent place
ծայր առնել	to peak
զանգվածային ջարդերը վերածել պետական քաղաքականության	to turn massacres into state genocidal politics
սպանդի ենթարկել	to slaughter
100-րդ տարելից	Centennial
«Հիշում եմ և պահանջում»	“I Remember and Demand”
Ծիծեռնակաբերդի Հայոց ցեղասպանության զոհերի հուշահամալիր	Memorial to the Armenian Genocide victims at Tsitsernakaberd
հայկական սփյուռք	Armenian Diaspora
իր մեջ մեծ գաղափար կրել	to contain much notion in it
ժողովրդականություն վայելել	to become widely popular

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Անմոռուկ. Հայոց ցեղասպանության 100-րդ խորհրդանշանը աստիճանաբար «մուտք է գործում» հայերի կյանք

Անցյալը, ներկան, ապագան, լույսն ու հավերժությունը խորհրդանշող գույներով Հայոց ցեղասպանության 100-րդ տարելիցին նվիրված միջոցառումների խորհրդանշան անմոռուկը վերջին շաբաթներին ավելի լայն տարածում է ստանում ու մտնում հայերի կյանքի մեջ:

Օսմանյան կայսրությունում դեռևս 19-րդ դարում ծայր առած հայերի զանգվածային ջարդերը 1915-ին Թուրքիան վերածեց պետական քաղաքականության ու հաջորդող տարիներին սպանդի ենթարկեց և տեղահանեց շուրջ 1,5 միլիոն հայերի: 2015-ին աշխարհի տարբեր կողմերում գտնվող հայերը հիշատակության բազմաթիվ միջոցառումներ են

անցկացնելու Հայոց այս մեծ ցավի ու ողբերգության 100-րդ տարելիցին նվիրված:

Ըստ 100-րդ տարելիցին նվիրված միջոցառումները համակարգող պետական հանձնաժողովի՝ մեկդարյա տարելիցի խորհրդանշան ընտրվել է հենց «Հիշում եմ և պահանջում» նշանաբանով անմոռուկը, քանի որ ծաղկի մեջ ներկայացված է Ծիծեռնակաբերդի Հայոց ցեղասպանության զոհերի հուշահամալիրի 12 սալաքարերի գրաֆիկական պատկերը:

5 թերթիկներից բաղկացած ծաղկաթերթիկները խորհրդանշում են աշխարհի հինգ մայրցամաքները, որտեղ սփռվել են հայերը Յեղասպանությունից հետո և ստեղծել հայկական սփյուռքը:

Ծաղկի գունային երանգները չորսն են՝ կենտրոնում սևն է, որը խորհրդանշում է հայերիս անցյալը, այնուհետև այն պարուրվում է դեղինով, որը պատկերում է լույսը և Ծիծեռնակաբերդի հուշահամալիրը խորհրդանշող, շրջանաձև դասավորված իր 12 սյունների տեսքով՝ հավերժությունը: Բաց մանուշակագույնը ներկան է, իսկ գերակշռող մանուշակագույնը՝ ապագան:

Իր մեջ մեծ գաղափար կրող փոքրիկ ծաղիկը կարճ ժամանակում հասցրեց մեծ ժողովրդականություն վայելել հայերի շրջանում: Տարբեր հեռուստաընկերությունների հաղորդավարներ ներկայանում են հենց այդ կրծքանշանով:

Անմոռուկի գաղափարը կարծես թե շատ է դուր է եկել նաև իշխող կուսակցությանը՝ և՛ հանրապետության նախագահ Սերժ Սարգսյանը, և՛ Հանրապետական կուսակցության ներկայացուցիչների որոշ մասն իրենց ելույթներում ներկայանում են անմոռուկով:

Task 2: Write a newspaper article about the Centennial of the Armenian Genocide using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 3

Glossary

ջրբաժան	watershed
գեղարվեստական ղեկավար	artistic director
խաղացանկ	playlist
արված լինել փարաջանովյան ոգով	to be done in tune with Parajanov's spirit
դաշինք	alliance
նվիրել	to dedicate
փարատել	to dispell
կարծրատիպ	stereotype
նորարարական արվեստը գնահատող	innovative art appraiser
(հովանավորների) բացակայություն	lack (of sponsors)

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Փարաջանովի հյուրասրահ. Մոսկվայի թատրոնը Հայաստանում հանդես է գալիս ներկայացումներով

Մոսկվայի Փարաջանովի անվան թատրոնում ներկայացումները կոտրում են բեմ-հանդիսատես ջրբաժանը՝ լրագրողների հետ հանդիպմանն ասաց թատրոնի գեղարվեստական ղեկավար Վլադիմիր Գաբրեն, ով Հայաստանում էր Թատրոնի հիմնադրման 20-ամյակի կապակցությամբ:

«Մեզ մոտ յուրահատուկ է ոչ միայն խաղացանկը, այլ նաև բեմի հարդարանքը, փարաջանովյան ոգով է արված ամեն ինչ, չկան թատերական բազկաթռռներ, այլ միայն կլոր սեղանիկներ: Մեր թատրոնը Փա-

րաջանովի հյուրասրահն է, որտեղ հանդիսատեսին՝ մեր հյուրին, գինի, աղանդեր ու միրգ ենք հյուրասիրում»,- ասաց նա:

Գեղարվեստական ղեկավարի խոսքով՝ այն, ինչ իրենք ներկայացնում են, նոր քատերական տեսակ է, կինոյի և բեմի ժանրերի դաշինք:

Ներկայացումներում օգտագործում ենք կինոտեխնոլոգիաներ, այդ ներկայացումներից է «Արմենիադան»՝ նվիրված է Յեղասպանության 100-րդ տարելիցին, որը Մոսկվայի պրեմիերայից հետո ներկայացրինք Երևանում»:

Վլադիմիր Գաբբեի խոսքով՝ ներկայացումը շատ լավ ընդունվեց հայ հանդիսատեսի կողմից, որը փարատեց ճիշտ չընկալվելու իրենց մտավախությունը:

Երկրորդ ներկայացումը, որ խաղացվելու է հոկտեմբերի 19-ին Ստանիսլավսկու անվան ռուսական դրամատիկական թատրոնի բեմում, «Կյանքը չես խաղալու կրկին» ներկայացումն է, որը ռուսական պոեզիայի՝ Վիսոցկու, Բրոդսկու, Յվետասայի, Ախմատովայի ստեղծագործությունների և դասական երաժշտության խառնուրդ է:

«Այն ջերմ արձագանքը, որ ստացանք հայ հանդիսատեսից հույսս ամսին, մեզ ստիպեց ևս մեկ անգամ կրկնել այն: Սա կոտրում է կարծրատիպը, թե Հայաստանում չկա պահանջկոտ, նորարարական արվեստը գնահատող հանդիսատես»,- ասաց նա:

Մոսկվայի Փարաջանովի անվան թատրոնի առաջին հյուրախաղերը Հայաստանում 2009-ին էին, թատրոնի ղեկավարի խոսքով՝ ուշ ներկայանալու պատճառը հովանավորների բացակայությունն է, որն այս անգամ բարեհաջող լուծվել է:

Task 2: Write an article commenting on Sergey Parajanov's Art using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 4

Glossary

հազվագյուտ	rare
ձեռագիր	manuscript
տպագիր	printed books
հետազոտող	researcher
մասնագիտանալ ուսումնասիրությամբ	to investigate studies
աննախադեպ	unprecedented
թվագրվող	dating back
այցելուների առաջ դռները բացել	to open doors in front of visitors
հարուստ հավաքածու	rich collection
արքեպիսկոպոս	archbishop

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Օքսֆորդի համալսարանի գրադարանի հայկական ցուցադրությունը ապշեցուցիչ թվով այցելուներ է գրանցել

Օքսֆորդի համալսարանի Բողլեյան գրադարանի՝ հայկական հազվագյուտ ձեռագրերի և տպագիր գրականության ցուցադրությունն ապշեցուցիչ թվով այցելուներ է ունեցել: Այս մասին նշում է Օքսֆորդի համալսարանի հետազոտող, պատմական լեզուների դոկտոր Ռոբին Մեյերը, ով մասնագիտանում է հունարենի, լատիներենի և հայերենի ուսումնասիրությամբ:

Աշխարհի համալսարանական գրադարանների շարքում մեծագույններից ու հնագույններից մեկը համարվող Բողլեյան գրադարանն առաջին անգամ աննախադեպ ցուցադրությամբ հանրությանն է ներկայացրել հայկական ձեռագրերի, տպագիր գրականության, հայկական համայնքի կիրառական արվեստի և հոգևոր իրերի 100-ից ավելի նմուշ,

այդ թվում՝ 17-րդ դարով թվագրվող ձեռագիրը (1638 թ.): Յուցադրությունն այցելուների առաջ իր դռներն է բացել հոկտեմբերի 23-ից:

Բողլեյան գրադարանը Եվրոպայի ամենահին գրադարաններից է, իսկ Սիացյալ Թագավորությունում, Բրիտանական գրադարանից հետո, մեծությամբ երկրորդն է՝ իր 11 միլիոն նմուշով: Օքսֆորդի համալսարանի գրադարանը գլխավորապես գործում է որպես գրադարան-ընթերցասրահ, և այնտեղ պահվող փաստաթղթերը հիմնականում չեն կարող դուրս հանվել ընթերցասենյակներից: Գրադարանն ունի հայերեն ձեռագրերի և գրքերի բավական հարուստ հավաքածու: Յուցակներում պահպանված նմուշների համաձայն՝ գրադարանն առաջին հայերեն ձեռագիրը ստացել է 1635 թ. արքեպիսկոպոս Լատդի կողմից:

Task 2: Make a report about an art exhibition using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 5

Glossary

մատուցել	to offer
Բելգիայի կաթոլիկ համալսարանի սիմֆոնիկ նվագախումբ	symphony orchestra of a Belgian Catholic University
բացօթյա ելույթ ունենալ	stage an outdoor performance
անակնկալ մատուցել	to take by surprise
համախմբել	to bring together
համերգին ներկա լինել	attend the concert
երևանցի	Yerevanian

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Փորձից հետո. բելգիացի երաժիշտներն անակնկալ համերգ են մատուցել երևանցիներին

Երևանում փողոցային երաժիշտներն ամենուր են: Քաղաքի կենտրոնական մասերում, գետնանցումներում կամ պարզապես մայթերին նվագելով իրենց ապրուստը վաստակող մարդկանց երկացանկը բազմաժանր է՝ քաղաքային ֆուլկորից մինչև ռոք, դիոլից մինչև էլեկտրական կիթառ: Երևանը կարծես սովորել է նրանց, ոմանց անգամ անուններով գիտեն:

Երկուշաբթի երեկոյան Ազատության հրապարակում բելգիացի երաժիշտների ջութակի հնչյունները ստիպել էին բազմաթիվ քաղաքացիների մի պահ կանգ առնելու և վայելելու Բախի, Չայկովսկու, Հոմբերդինգի, Վաչե Շարաֆյանի դասական գործերը:

Համերգային ծրագրով Երևան ժամանած Բելգիայի կաթոլիկ համալսարանի սիմֆոնիկ նվագախմբի մեկ տասնյակ ջութակահարները որոշել էին երկարատև, վեցժամյա փորձից հետո անակնկալ մատուցել և բացօթյա ելույթ ունենալ:

Նվագախմբի ջութակահար Ասքրիդ Հելինգզը «ԱրմենիաՆաուի» հետ զրույցում ասել է, որ իրենց նվագախումբը ներկայացնում են 50-ից ավելի երաժիշտներ տարբեր գործիքներով, որոնցից միայն տասն են հրապարակում:

«Բավականին հոգնած էինք փորձերից հետո, բայց որոշեցինք անակնկալ մատուցել, քանի որ համերգին շատերը չեն կարողանա ներկա լինել, և չգոջացինք. մարդիկ ամեն ելույթից հետո ծափողջույններով իրենց հիացմունքն էին արտահայտում», - ասել է նա:

Բելգիայի կաթոլիկ համալսարանի սիմֆոնիկ նվագախմբի երաժիշտներին, ովքեր համալսարանի տարբեր ֆակուլտետների ուսանող են՝ ինժեներ, բժիշկ, տնտեսագետ համախմբում է սերը երաժշտության նկատմամբ: Նվագախումբը ելույթ կունենա նոյեմբերի 5-ին և 6-ին «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահում:

Task 2: Write a news report about an open air concert in Yerevan using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 6

Glossary

թատերաշրջան	theatrical season
ներկայացում	performance
տիկնիկային թատրոն	Puppet Theatre
թատերական պրեմիերա	theatrical premiere
խաղալ	to star
կաբարե թատրոն	cabaret theatre
հանդիսատես	audience
քաղաքակրթության պակաս	lack of civilization
մշակել	to cultivate
անտեսել մշակութային կրթությունը	ignore the cultural education

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Տիկնիկային թատրոն. առաջիկա պրեմիերաները նախատեսված են թե՛ երեխաների և թե՛ մեծահասակների համար

Թեև հայկական թատրոնը բազմաթիվ խնդիրներ ունի, այդ թվում՝ նաև ֆինանսական, առաջիկա թատերաշրջանն առանց նոր ներկայացումների չի անցնելու, օրինակ՝ տիկնիկային թատրոնում այս տարի թատերական պրեմիերաներ են լինելու թե՛ մեծահասակների, թե՛ վոքրերի համար:

«Հիմա աշխատում ենք մեծահասակների համար Գոգոլի «Վիուկը», ինչպես նաև Դարիո Ֆոլի «Ազատ գույգ» դրամատիկ ներկայացումների վրա, որտեղ խաղալու են Նարինե Գրիգորյանը և Մերգեյ Թովմասյանը: Ներկայացումը լինելու է մի քիչ կաբարե թատրոնի սկզբունքով, հանդիսատեսն իրեն կզգա կաբարե թատրոնի շրջանակներում», - ուրբաթ՝

թատրոնի միջազգային օրը, լրագրողների հետ հանդիպմանն ասաց տիկնիկայինի գեղարվեստական ղեկավար, տնօրեն Ռուբեն Բաբայանը:

Թատրոնում այս տարի նախատեսում են աշխատել նաև Ադասի Այվազյանի մի հեքիաթի և Հանս Քրիստիան Անդերսենի «Մատնաչափիկը» հեքիաթի բեմականացման վրա:

Անդրադառնալով Հայաստանում մշակույթի հանդեպ վերաբերմունքին՝ Բաբայանը նշեց, որ թատրոնը սիրելու և գնահատելու համար պետք է ունենալ քաղաքակրթություն, մինչդեռ հայ հասարակությունն ունի դրա պակասը:

«Մշակույթն անոթն է, և, որպեսզի արյունը սնուցի ամբողջ օրգանիզմը, այդ անոթները պետք է բաց լինեն: Երբ ստածում ենք, թե ի՞նչ հասարակություն ենք ուզում ունենալ, ի՞նչ երկրում ենք ուզում ապրել և ի՞նչ երկիր կարող է միայն ապահովել առաջընթաց, հասկանում ենք, որ դա միայն ու միայն այն երկիրն է, որտեղ ապրում են քաղաքակիրթ մարդիկ», - նշեց Բաբայանը:

«Քաղաքակրթությունը պետք է բոլոր ոլորտներում, և այդ քաղաքակրթության պակասը մենք մշտապես զգում ենք: Մշակույթը շատ լավ բառ է, դրա արմատը «մշակ» բառն է, մշակելը երկար պրոցես է, զարմանը պետք է մշակել, ամբողջ ամռանը հետևել, որպեսզի աշմանն ունենալ համապատասխան արդյունք: Սա վերաբերում է երեխաներին՝ մենք այսօր անտեսում ենք մշակութային կրթությունը, վաղը ստանալու ենք ցավալի արդյունքներ», - հավելեց արվեստագետը:

Task 2: Write an interview with the director of the Puppet Theatre using the active vocabulary provided in the glossary.

Render the Texts into English

Text A

Չորավար Անդրանիկի ձեռագրերը հանձնվեցին Հայաստանի պատմության պետական թանգարանին

Հայաստանի պատմության պետական թանգարանում ապրիլի 22-ին տեղի ունեցավ հայ ազատագրական շարժման խորհրդանիշներից մեկի՝ Անդրանիկ Օզանյանի ձեռագրերի բնօրինակների հանձնման հանդիսավոր արարողությունը: Ձեռագրերը թանգարանին հանձնեց բրիտանահայ դոկտոր Հրաչ Կոյունջյանը:

Հայաստանի պատմության պետական թանգարանի տնօրեն Անելկա Գրիգորյանը թանգարանի անունից իր երախտագիտությունը հայտնեց պարոն Կոյունջյանին և ապա, անդրադառնալով թանգարանին հանձնված ձեռագրերի կարևորությանը, ասաց. «Թանգարանն իր էությանը շատ անհագուրդ ու ազահ երևույթ է, և ամեն մի նորամուտ առարկանրա համար մեծ ձեռքբերում է, բայց կան ձեռքբերումներ, որոնք ամենասերտ առնչությունն ունեն տվյալ ժողովրդի պատմությանը: Անդրանիկ Չորավարի մասունքները՝ մարտական սուրը, պարզևները և այլն, մենք ունենք թանգարանում, բայց կա մի բան, որը մարդու մասին խոսում է ավելին, քան իրեն պատկանող իրը, դա նրա ձեռագիրն է»:

Հրաչ Կոյունջյանն էլ պատմեց, թե ինչպես են ձեռագրերը հայտնվել իր ձեռքում:

ՀՀ մշակույթի նախարարի տեղակալ Ներսես Տեր Վարդանյանը, որը մույնպես ներկա էր ձեռագրերի հանձնման հանդիսավոր արարողությանը, խորհրդանշական համարեց դրանց անցած ճանապարհը. «Հետաքրքիր է, որ այս ձեռագիրն իր անցած ճանապարհով, ճակատագրով անչափ նման է մեր ազգի զավակներին, որոնք, աշխարհով մեկ շրջելով, ի վերջո վերադառնում են Հայաստան: Միացյալ Թագավորությունից Ֆրանսիա, ապա՝ Լիբանան, Հունաստան, Անգլիա և, ի վերջո, Հայաստան գալը շատ խորհրդանշական է մեզ համար», - ասաց նա:

Այնուհետև Մշակույթի նաղարարի տեղակալը ՀՀ մշակույթի նախարարության կողմից Հրաչ Կոյունջյանին պարգևատրեց «Գրիգոր Նարեկացի» հուշամեդալով և պատվոգրով:

Text B

Հասարակության մեջ լեզվի նահանջ է դիտվում

Վերջերս ԳԱԱ Հ. Աճառյանի անվան լեզվի ինստիտուտում «Հայոց լեզուն հեռուստատեսությամբ» խորագրով քննարկում էր կազմակերպվել:

Լավրենտի Հովհաննիսյանը նույնպես ընդգծեց գրական լեզվի զարգացման, պահպանման գործում հեռուստատեսության անուրանալի դերը: Նրա համար մտահոգիչ է այն, որ հայկական հեռուստատարադրանքը դիտում են նաև Սփյուռքում, և այնտեղ հեռուստալսարանն անհամեմատ մեծ է, քան մեր երկրում:

Այդ առումով Լավրենտի Հովհաննիսյանը ոչ այնքան հաղորդավարների ու լրագրողների խոսքն է վտանգավոր համարում, որքան ցուցադրվող հայկական արտադրության սերիալները և այն գողական շրջապատը, որն առկա է այդ սերիալներում:

Անդրադառնալով ժամանակակից հումորային հաղորդումներին՝ Լ. Հովհաննիսյանը քննդատեց այդ հաղորդումներին կյանք տվող հեղինակներին ու դերասաններին, որոնց կարծիքով գրական լեզվով չի կարելի հումոր անել, այլ միայն ժարգոնով ու գռեհկաբանությամբ:

«Ես դիտում եմ Հ.Պարոնյանի անվան երաժշտական կոմեդիայի թատրոնի ներկայացումները ու հասկանում, որ գրական լեզվով կարելի է ընտիր հումոր անել: Այդ դեպքում ինչն^օ է մեր հեռուստատեսությունը խուսափում դրանից: Այդ գործով զբաղվողները պետք է հարգեն հայ հանդիսատեսին, եթե իրենք իրենց չեն հարգում: Անգամ ռուսական ալիքներով չկա լեզվի նման մատուցում: Կարծում եք ռուսները գողական լեզու չունեն: Իհարկե ունեն, բայց իրենց թույլ չեն տալիս այդ լեզվով ներկայանալ թե՛ տեղական և թե՛ միջազգային հանրությանը: Դա նաև հարված է սեփական արժանապատվությանը: Նման դրսևորումները փոխում են ժողովրդի լեզվամտածողությունը: Դրան է հակավոր ուշադրություն դարձնել», - իր խոսքը եզրափակեց Լավրենտի Հովհաննիսյանը:

PART III
MEDICINE

Unit 1

Glossary

մտահոգիչ օրինաչափություն	alarming pattern
գրանցվել	to be registered
սննդային թունավորումներ	food poisoning
կանխարգելող միջոցներ	preventive measures
փորլուծություն	diarrhea
բարձր ջերմություն	fever
վսխում	vomiting
թուլություն	fatigue
անհատ ձեռներեց (ԱՁ)	entrepreneur
աղիքային ինֆեկցիա	intestinal infection
ամբուլատոր հսկողության տակ գտնվել	be under ambulatory control
հասարակական կազմակերպություն (հկ)	Non-Governmental Organization (NGO)
ստուգայց	spot check
մարդկային գործոն	human factor
մաշված ջրատարներ	wear and tear of pipes
Սննդի ապահովության պետական ծառայություն (ՍԱՊԾ)	State Service for Food Safety
տեղական ինքնակառավարման մարմիններ	local authorities

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Մտահոգիչ օրինաչափություն. Հայաստանում այս տարի արձանագրվել է սննդային թունավորումների դեպքերի աճ

Վերջին հինգ ամիսներին Հայաստանում գրանցված սննդային թունավորումների դեպքերն ավելանում են, բայց դրանք կանխարգելող միջոցները այնքան էլ արդյունավետ չեն: Սննդի թունավորման համատարած դեպքերը սկսվեցին այս տարվա մայիսին, երբ Արմավիր քաղաքի երկու մանկապարտեզներից հոսպիտալացվեցին մոտ մեկ տասնյակ երեխաներ՝ փորլուծության, բարձր ջերմության, փսխման և ընդհանուր թուլության ախտանշաններով: Առողջապահության նախարարության հայտարարության մեջ ասվում էր, որ պատճառն անորակ սնունդն ու աղտոտված տարածքն էր:

Չանգվածային թունավորման մեկ այլ դեպք գրանցվեց մոտ մեկ շաբաթ առաջ Արարատի մարզի Բաղրամյան և Այգեգարդ գյուղերում, երբ հաղորդում ստացվեց, որ դպրոցներից «սննդային թունավորում» ախտորոշմամբ հիվանդանոց է ընդունվել 48 երեխա: Դեպքի առթիվ կատարված քննության արդյունքում պարզվեց, որ երկու գյուղերում էլ թունավորման պատճառն աշակերտների գնած հոթ դոգերն ու կարտոֆիլով կարկանդակներն են, որոնք մատակարարում է միևնույն ընկերությունը:

Բաղրամյանի գյուղապետարանը պնդում է, որ դպրոցականները թունավորվել են սնունդ մատակարարող «Մարգայան Գոհար» ԱԶ-ի արտադրած հացաբուլկեղենից, որի մեջ աղի փոխարեն շաքարավազ է եղել:

Սննդի անվտանգության պետական ծառայության (ՍԱՊԾ) աշխատակիցներին, սակայն, քիչ հավանական է թվում այս պատճառաբանությունը: Նույն ժամանակահատվածում Արագածոտնի մարզի 9 համայնքներից հոսպիտալացվել է 25 երեխա: Ըստ նախնական վարկածի՝ աղիքային ինֆեկցիայի պատճառը խմելու ջուրն է:

Շիրակի մարզը նույնպես անմասն չէ սննդային թունավորումներից: Վերջերս հաղորդվեց այն մասին, որ Չիթհանք գյուղի երկու դպրոցահա-

սակ երեխաներ հոսպիտալացվել են Գյումրու ինֆեկցիոն հիվանդանոց: Միաժամանակ հայտնաբերվել է աղիքային վարակյին բնորոշ գանգատներով ևս 28 հիվանդ, որոնք գտնվում են ամբուլատոր հսկողության տակ:

Հաճախակի գրանցվող թունավորումների դեպքերին անդրադառնալով՝ «Սպառողների խորհրդատվական կենտրոն» ՀԿ նախագահ Կարեն Զիլինգարյանը կարծում է, որ պատճառը կամ ՍԱՊԾ-ի անլուրջ մոտեցումն է խնդրին, կամ էլ համապատասխան լծակներ չունենալը:

«Ցանկացած ժամանակ տեսուչը ստուգայց կատարելու նպատակով պետք է հնարավորություն ունենա մտնել տվյալ օբյեկտ:

Եթե տնտեսավարողները մի քանի անգամ պատժվեն, ավելի զգոն կլինեն և ավելի կզգաստանան: Կոծկում են պատճառը: Այսքան դեպքեր հայտնաբերվեցին, մի՞թե մեր լաբորատորիաները չեն կարող հայտնաբերել, պետք է զբաղվել և բացահայտել պատճառները»:

Կ. Զիլինգարյանն ավելացրեց նաև, որ համակարգի հետ կապված խնդիր կա, այցելությունների ժամանակ պետք է հրավիրվեն ՀԿ-ների ներկայացուցիչներ:

ՀՀ առողջապահության նախարարության գլխավոր ինֆեկցիոնիստ Արա Ասոյանը իրավիճակի վերաբերյալ սեփական կարծիքն ունի: Նրա պնդմամբ՝ թունավորումների դեպքեր կան, որոնք մարդկային գործոնի հետևանք են, և դեպքեր, որտեղ չկա մարդկային գործոն:

«Կան թունավորումների դեպքեր, օրինակ՝ Շիրակի մարզում, երբ գործ ունենք ջրատարների մաշվածության հետ: Այդտեղ պատասխանատվությունը տեղական ինքնակառավարման մարմինների վրա է», - ասաց Արա Ասոյանը:

Ասոյանը նշեց, որ այս տարի թունավորումների դեպքերը նախորդ տարվա համեմատ շատ են եղել, միաժամանակ հավելելով, որ այս տարի շոգերն էլ են աննախադեպ եղել:

Task 2: Write an interview with the Minister of Healthcare using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 2

Glossary

տոքսիկ շոկ	toxic shock
առողջապահության նախարարության պաշտոնական կայք	Ministry of Health's official website
դեղորայքային ապահովվածության մակարդակ	the level of the supply of medicines
առողջապահության ոլորտի պատասխանատուներ	healthcare officials
բուժանձնակազմ	hospital staff
ինֆեկցիոն բաժանմունք	infectious diseases unit
բուժում	treatment
ռեանիմատոլոգի մշտական հերթապահություն	permanent position of a reanimatologist
սուր աղիքային վարակ	acute intestinal disease
հակասանիտարական վիճակ	poor sanitation
վարակի աղբյուր հանդիսանալ	to be blamed for outbreaks

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Նախարարն այցելել է Արմավիրի հիվանդանոց սուր աղիքային ինֆեկցայից աղջնակի մահից հետո

Հայաստանի առողջապահության նախարար Արմեն Մուրադյանը չորեքշաբթի այցելել է Արմավիրի մարզի բժշկական կենտրոն և հետաքրքրվել ինֆեկցիոն բաժանմունքում բուժում ստացող երեխաների առողջական վիճակով:

Արմավիրի բժշկական կենտրոն պաշտոնյան այցելել էր այն բանից

հետո, երբ հաղորդում էր ստացվել մեկ օր առաջ այդ բուժաստատությունում չորս տարեկան աղջնակի մահվան մասին:

Աղջնակ Ջրաշեն գյուղից էր և հիվանդանոց էր ընդունվել ջերմություն, թուլություն, փսխում, լուծ ախտանշաններով: Բժիշկների խոսքով՝ փոքրիկը մահացել է տոքսիկ շոկից:

Ըստ Հայաստանի առողջապահության նախարարության պաշտոնական կայքի՝ այցի ընթացքում նախարարը Մուրադյանը հետաքրքրվել է Արմավիրի բժշկական կենտրոնում երեխաների բուժման մանրամասներով, դեղորայքային ապահովվածությամբ: Նա նաև գրուցել է երեխաների և երեխաների ծնողների հետ:

Այնուհետև նախարարը Արմավիրի մարզպետ Աշոտ Ղահրամանյանի, մարզի առողջապահության ոլորտի պատասխանատուների և բուժանձնակազմի մասնակցությամբ խորհրդակցություն է անցկացրել, որի ընթացքում քննարկվել են Արմավիրի բժշկական կենտրոնի ինֆեկցիոն բաժանմունքում գտնվող երեխաների բուժման ընթացքին վերաբերող մի շարք կազմակերպական հարցեր:

Նախարար Մուրադյանը հանձնարարել է բժշկական կենտրոնի ինֆեկցիոն բաժանմունքում սահմանել մանկական ռեանիմատոլոգի մշտական հերթապահություն՝ սուր աղիքային վարակի դեպքում անհրաժեշտ բուժօգնությունն արագ կազմակերպելու նպատակով:

Արմավիրում ինֆեկցիոն հիվանդությունների առումով իրավիճակը հատկապես մտահոգիչ է մայիսից ի վեր, երբ տեղի երեք մանկապարտեզ հաճախող ավելի քան երկու տասնյակ երեխաներ սուր աղիքային վարակով տեղափոխվել էին հիվանդանոց: Վարակի աղբյուր էին հանդիսացել անորակ սնունդը և հակասանիտարական վիճակը:

Task 2: Write a report about an epidemic outbreak using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 3

Glossary

կրծքով կերակրել	breastfeeding
ուժի մեջ մտնել	to come into force
սահմանել բուժաշխատողների պարտավորությունները	to define the responsibilities of medical staff
արհեստական սնուցման վտանգներ	dangers of artificial nourishing
հավելյալ սնունդ	additional nutrition
քայլեր ձեռնարկել	to take up measures
պատասխանատվության ենթարկել	to bring smb to charge
գումարային տուգանքի տեսքով	in the form of monetary fines
կաթնախառնուրդ արտադրող ընկերություններ	companies producing milk mixes
հակացուցված լինել	to be contradicted
կրծքով կերակրվող երեխա	breast-fed infants
ուժեղալ ամուր իմունիտետ	to have a strong immune system

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Մայրական կաթը ընդդեմ մանկական սննդի. նոր օրենքը խրախուսում է Հայաստանում կրծքով կերակրելը

Այսուհետ կրծքով կերակրելը Հայաստանում ոչ միայն մայրերի նախընտրությամբ ու հասարակության պահանջով է խրախուսվելու, այլև պաշտպանվելու է մարտի 1-ից ուժի մեջ մտած «Երեխաների կրծքով սնուցման կարգավորման և մանկական սննդի շրջանառության մասին» օրենքով:

«Բոլորս գիտենք, թե կրծքով սնուցումը որքան կարևոր է մայրիկի ու երեխայի առողջության համար, երբեմն էլ՝ հայրիկի գրպանի համար:

Հայ մայրերի մեծ մասը ձգտում է կրծքով կերակրելու նորածիններին, բայց երբեմն սխալ տեղեկացվածության կամ չխրախուսման պայմաններում հաջողության չի հասնում կրծքով կերակրման հարցում»,- հինգշաբթի լրագրողներին ասել է Երևանի պետական բժշկական համալսարանի մանկաբուժության թիվ 1 ամբիոնի դասախոս Սուսաննա Հարությունյանը:

Նոր ընդունված օրենքը ոչ միայն սահմանում է երեխայի և մոր իրավունքները, այլև բուժաշխատողների պարտավորությունները:

«Բուժաշխատողները պետք է հղիներին ու երիտասարդ մայրերին տեղյակ պահեն կրծքով կերակրելու առավելությունների, արհեստական սնուցման վտանգների, ինչպես նաև հավելյալ սննդի տրման կարգի մասին: Սա պետք է անաչառ կերպով կատարվի»,- ասել է Հարությունյանը, ով նաև «Վստահություն» առողջապահական ՀԿ նախագահն է:

Մինչդեռ, ըստ մասնագետի ունեցած տվյալների, երևանյան գրեթե բոլոր ծննդատներում կաթնախառնուրդ արտադրող կազմակերպություններն անվճար բաժանում են իրենց ապրանքը, խրախուսում են բուժաշխատողներին նորածինների մայրերին կաթնախառնուրդ առաջարկել:

«Սովորաբար, կրծքով սնուցմանն աջակցող գործողությունը չի իրականացվում: Շատ հաճախ կաթնախառնուրդ առաջարկում են ոչ թե այն պատճառով, որ երեխան դժվարություններ ունի, այլ որ ասում են՝ եթե չտաս, երեխան քաշը կկորցնի»,- նշել է Հարությունյանը:

Թեպետ նրա ղեկավարած կազմակերպությունում գիտեն, թե որ հիվանդանոցը կաթնախառնուրդ արտադրող կամ ներմուծող ո՞ր ընկերության հետ է համագործակցում, բայց փաստեր չունեն ու դեռ չեն կարող պատասխանատվության ենթարկելու համար քայլեր ձեռնարկել:

«Օրենքն իր հերթին կպայքարի այս երևույթի դեմ, քանի որ երբ հայտնաբերվեն նման դեպքեր, նախ՝ պատժամիջոցներ կկիրառվեն՝ գումարային տուգանքի տեսքով, իսկ հետո արդեն երկուստեք կարող են գրկվել նաև լիցենզիայից»,- ասել է Հարությունյանը: Նոր օրենքը սահմանում է կրծքով կերակրող և աշխատող մայրերի իրավունքները՝ մեկ ժամ ավելի ընդմիջում, մեկ ժամ շուտ տուն գնալ, հավելյալ արձակուրդային օրեր ունենալ, իսկ գործատուին պարտադրում է երեխային մոր

մոտ բերելու և կերակրելու անհրաժեշտության դեպքում տարածք ունենալ:

«Կարծում եմ՝ առաջին հերթին պետք է բուժաշխատողներին ծանոթացնել օրենքի դրույթներին, որից հետո միայն անցնել պատժամիջոցների կիրառմանը: Օրենքի համաձայն՝ բուժաշխատողի պարտականությունների մեջ է մտնում հղիներին տեղեկատվություն տրամադրելը, թե ինչ հետևանքներ կարող է ունենալ արհեստական կերերի օգտագործումը, և որքան օգտակար է մոր և մանկան համար կրծքով սնուցումը: Կաթնախառնուրդ արտադրող ընկերություններին էլ արգելվում է միջամտել, գովազդել իրենց ապրանքը հիվանդանոցներում՝ ծննդկան կանանց մոտ», - նշել է մասնագետը՝ հավելելով, որ ծնողներն էլ պետք է իրազեկ լինեն իրենց իրավունքներից և կրծքով կերակրելուց հրաժարվեն միայն այն դեպքում, երբ դա հակացուցված է երեխային կամ ծնողին:

Բազմաթիվ հետազոտություններ ցույց են տվել, որ կրծքի կաթով կերակրվող երեխաներն արհեստական սնունդ ստացող երեխաների համեմատությամբ ավելի արագ են զարգանում և ամրացնում իմունիտետը:

Task 2: Write an essay about the advantages of the breastfeeding using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 4

Glossary

քննարկել օրենքի նախագիծ	to discuss the bill
հավաստագրման համակարգ	system of accreditation
հին և արդեն իրեն չարդարցնող	old and already failed
օրենք ընդունել	to adopt a law
սպառողի գնահատականը առարարկվող համակարգին	consumer's evaluation toward the provided services
նվազագույն շեմ	a minimum threshold
ավագ բուժաշխատող	senior health provider
ընդհանուր պատկեր ստանալ	to receive an overall image
բուժում ստանալ ամբուլատոր պայմաններում	receive treatment in outpatient conditions
վճարունակ քաղաքացի	solvent citizen
երիտասարդացման միտում	tendency “to become younger”
բժիշկների դեֆիցիտ	deficit of good specialists
հակաուռուցքային ազգային ծրագիր մշակել	to develop a national anti-cancer program

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Նոր հավաստագրում. հայ օրենսդիրները քննարկում են հանրային առողջապահական խնդիրներ

Այս շաբաթ խորհրդարանը քննարկում է «Բնակչության բժշկական օգնության և սպասարկման մասին օրենքում» փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի նախագիծը, որով առաջարկվում է բուժաշխատողների մասնագիտական հմտությունների և ունակություն-

ների շարունակական զարգացումը և մասնագիտական գործունեությունը իրականացնելու թույլատվությունն ապահովելու նպատակով ներդնել բուժաշխատողների հավաստագրման համակարգ:

Առողջապահության նախարար Արմեն Մուրադյանը հայտարարել է, որ հնացած և արդեն իրեն չարդարացնող համակարգն այսօր փոփոխության կարիք ունի:

Ընդդիմանալով առաջարկվող նախագծին՝ ՀԱԿ խմբակցության պատգամավոր Հրանտ Բագրատյանը, դիմելով առողջապահության նախարարին, հարցրել է, արդյո՞ք ճիշտ է մնան օրենքի ընդունումը, որով որոշելու են բժշկի որակավորումը, սերտիֆիկատ են սահմանելու:

«Բա ո՞ր մնաց շուկան: Ի՞նչ դեր պետք է խաղա և ի՞նչ կոնկրետ մեխանիզմներով պետք է գնահատի սպառողը մատուցված բժշկական ծառայության որակի փաստումը: Այս օրենքով դա ինչպե՞ս է արտահայտվում», - հարց է բարձրացրել Բագրատյանը:

Նախարարը նշել է՝ անշուշտ, սպառողի կարծիքը կարևոր է բուժման որակը գնահատելու համար, բայց կա նվազագույն շեմ, որը պետք է ապահովի պետությունը:

«Բազմաթիվ զարգացած երկրներում մնան օրենքը կիրառվում է շուրջ 50-60 տարի: Օրինակ՝ ավագ բուժաշխատողը պետք է ոչ միայն վերապատրաստված լինի, այլև դրան գուզահեռ՝ տիրապետի ինքնակրթական ծրագրերի, հմտությունների, որոնք թույլ են տալիս 5 տարվա ընթացքում ընդհանուր պատկեր ստանալ, որ տվյալ բժիշկն ինքնակրթված է, տիրապետում է վերջին տեսական նորամուծություններին, հմտություններին և ունենալով պետական հավաստագիրը՝ թույլ է տրվում բժշկական գործունեություն իրականացնել մեր երկրում», - ասել է նախարար Մուրադյանը:

Օրենքի փոփոխությանը՝ ավագ բուժաշխատողը պետք է հավաքի 220 կրեդիտային միավոր՝ վերապատրաստումների, գործուղումների, ինքնակրթության միջոցով: Միայն այդ պարագայում տվյալ բժշկին կթույլատրվի աշխատել համակարգում:

Օրենքի նախագծի քննարկման ժամանակ առողջապահության նախարարը նաև խոսել է Հայաստանում կառուցվող նոր ուռուցքաբանության ազգային կենտրոնի մասին, նշելով, որ ուռուցքաբանության

կենտրոնում տարեկան բուժում է ստանում շուրջ 11 հազար հիվանդ, իրականացվում 3000 վիրահատություն, 20 հազար հիվանդ բուժում է ստանում ամբուլատոր պայմաններում, ինչը նշանակում է, որ կենտրոնն արդիականացման կարիք ունի:

Դեմ արտահայտվելով նոր կենտրոնի կառուցմանը՝ ԲՀԿ խմբակցության ղեկավար Նաիրա Ջոհրաբյանը հայտարարել է, որ չկա քիչ թե շատ վճարունակ քաղաքացի, որ նման ծանր հիվանդության դեպքում իր առողջությունը վատահի այս ոլորտի մասնագետներին:

«Մենք կարող ենք ունենալ շենքային առումով լավագույն կենտրոնը, բայց չունենալ համապատասխան մասնագետներ, ի՞նչ պետք է անել, որ այն բարձր որակի ծառայություն մատուցող կենտրոն լինի», - ասել է Ջոհրաբյանը:

Նա նշել է, որ ըստ վիճակագրության՝ Հայաստանը բացառիկ երկրների թվում է, որտեղ քաղցկեղը երիտասարդացման միտում ունի, և գնալով մեծանում է քաղցկեղով հիվանդ երեխաների թիվը: ԲՀԿ խմբակցության ղեկավարն առաջարկել է նախարարին քաղցկեղի դեմ պայքարի ազգային ծրագիր մշակել, միաժամանակ հարց բարձրացնելով, թե որտե՞ղ են վերապատրաստվելու ուռուցքաբանության կենտրոնի մասնագետները, քանի որ այդ ոլորտում առկա է բժիշկների դեֆիցիտ:

Առողջապահության նախարարը նշել է, որ հակաուռուցքային ազգային ծրագիր է մշակվում, գուգահեռ իրականացվում են պետական այլ ծրագրեր, հիշեցնելով, որ հունվարի 1-ից Հայաստանում ներդրվել են սկրինինգային ծրագրերը:

Task 2: Write a newspaper article using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 5

Glossary

Առողջապահության նախարարություն (ԱՆ)	Ministry of Health (MOH)
վերարտադրողական առողջության ծրագրեր	reproductive health programs
ծնելիության աճը խթանող ծրագրեր	birthrate growth programs
մայրական և վերարտադրողական առողջության պահպանման բաժնի պետ	the head of the Maternity and Reproductive Health Division
մանկական մահացությունների թիվը կրճատել և նվազեցնել անպտղության ցուցանիշները	to reduce the level of infant mortality and infertility
մանկական վերակենդանացման բաժանմունքների տեխնիկական հագեցվածություն	equipment for infant resuscitation units
ցածր քաշով նորածինների ապրեցում	the prevention of low-weight infants' deaths
անպտղության հաղթահարման ծրագրեր	infertility treatment programs
կրկնակի նվազում	a double decrease
առողջապահության ոլորտի ներկայացուցիչ	health official
սեռավարակների կանխարգելում	prevention of sexually transmitted infections
աբորտների իջեցման ծրագրեր	abortion reduction programs

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

ԱՆ. ծնելիության, վերարտադրողական առողջության ծրագրերն օգնում են ավելացնելու ծնունդների թիվը, նվազեցնելու մանկական մահացությունը

Ծնելիության աճը խթանող ծրագրերը վերջին տարում նպաստել են, որ 2014-ին 1000-ով ավելացել է գրանցված ծնունդների թիվը, իսկ մանկական մահացության մակարդակը՝ նվազել: Այս մասին այսօր լրագրողներին ասաց ոլորտի ներկայացուցիչը:

ՀՀ առողջապահության նախարարության մայրական և վերարտադրողական առողջության պահպանման բաժնի պետ Գայանե Ավագյանի խոսքով՝ վերջին մի քանի տարիներին բազմաթիվ ծրագրեր են մշակվել և կյանքի կոչվել՝ երկրում ծնելիության աճի խթանման և վերարտադրողական առողջության բարելավման նպատակով:

«Մեր ռազմավարությունը երկու ուղղություն ունի՝ մանկական մահացությունների թիվը կրճատել և նվազեցնել անպտղության ցուցանիշները: Առաջինի դեպքում կյանքի ենք կոչել ցածր քաշով նորածինների ապրեցման, մանկական վերակենդանացման բաժանմունքների տեխնիկական հագեցվածության և երեխայի առողջության պետական հավաստագրի ներդրման ծրագրերը, որոնք դրական արդյունք են տվել՝ այս տարի մանկական մահացությունների թվի ցուցանիշը 10 պրոմիլեից ցածր է», - ասաց նա: Խոսելով անպտղության հաղթահարման ծրագրի մասին՝ Ավագյանը նկատեց, որ վերջին 10 տարում անցկացված միջոցառումների շնորհիվ ցուցանիշը կրկնակի նվազել է:

«2000-ին անցկացված առաջին հետազոտությունների տվյալները կանանց շրջանում ցույց էին տալիս 31,9 պրոմիլե անպտղության ցուցանիշ, որը բավականին մտահոգիչ էր: Իսկ 2010-ի հետազոտության տրվյալներով դրանց թիվը կտրուկ նվազել է՝ 16,8 պրոմիլե, արդեն 2014-ին ունենք 14,8 պրոմիլե անպտղության ցուցանիշ: Կարծում են՝ դրական աճը նկատելի է», - ասաց Գայանե Ավագյանը:

Ըստ ոլորտի ներկայացուցչի՝ միջոցառումների մեջ մտնում էին սե-

ռավարակների կանխարգելման, աբորտների իջեցման ծրագիրը, 15 տարեկան տղաների և աղջիկների համալիր հետազոտությունը, ախտաբանությունների հայտնաբերումը և բուժումը:

Եզրափակելով՝ Ավագյանը նշեց, որ վերջին տարում իրականացված ծրագրերի շնորհիվ տարեկան 45.000 ծնունդներից 1000-ը գրանցվել են անպտղությունը հաղթահարած գույգերի մոտ:

Task 2: Write a newspaper article about healthcare programs using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 6

Glossary

հավասարակշռված սննդակարգ	balanced diet
թերսնում	malnutrition
թերի	insufficient
սպիտակուցային/ածխաջրային սնունդ	protein/carbohydrate foods
ֆիզիկական/մտավոր խնդիրներ	physical/mental problems
սակավարյունություն	anemia
թերաճություն	stunted growth
հեմոգլոբինի քանակի տվյալներ	data quantity of hemoglobin
միջամտություն	intervention
հաշվարկված կալորիաներ	calculated calories
սննդակարգ	ration
արձանագրել	to register
կրծքով կերակրել	to breastfeed
արյան անալիզ	blood tests/analysis
երկաթ պարունակող դեղորայք	iron-containing medications

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Պայթար թերսնման դեմ. Հայաստանի մարզերում իրականացվում են երեխաների համար հավասարակշռված սննդակարգ ապահովելու ծրագրեր

Հայաստանում երեխաների թերսնման խնդիրը, որը ձևավորվում է տարիների ընթացքում թերի սպիտակուցային սննդի պատճառով, փոխարինվելով ածխաջրային սննդով, առաջացնում է ֆիզիկական ու

մտավոր մի շարք խնդիրներ, որոնց դեմ շարունակաբար ծրագրեր են իրականացնում մի շարք կազմակերպություններ:

Ըստ 2010-ին անցկացված Հայաստանի ժողովրդագրության և առողջության հարցերի ուսումնասիրության արդյունքների (ուսումնասիրությունն անցկացվում է հինգ տարին մեկ)՝ Հայաստանում յուրաքանչյուր հինգերորդ երեխան ունի թերսնման խնդիր, ինչի հետևանքով մինչև 5 տարեկան երեխաների 37 տոկոսը սակավարյունություն ունի, ինչը համարվում է բարձր ցուցանիշ:

Թերաճությունն առավել տարածված է գյուղաբնակ վայրերում:

«Մենք սկսեցինք ծրագիրը հետազոտություններից, ստացանք հեմոգլոբինի քանակի տվյալները երեխաների արյան մեջ, որից հետո անցանք միջամտությունների՝ արագ և երկարատև, ինչը նաև հավասարակշռված սննդի մատակարարումն էր Տավուշի մարզի 10 գյուղերի մանկապարտեզներին»,- բացատրում է Սիմոնյանը:

Կազմակերպությունը տարեկան 30 հազար դոլար է ծախսում մարզի 10 գյուղերի մանկապարտեզներում սննդի մատակարարումն ապահովելու համար, որից օգտվում են 300-ից ավելի երեխաներ: Նրանք ստանում են առողջապահության նախարարության և սննդամթերքի անվտանգության տեսչության հետ հաշվարկած կալորիաներով հավասարակշռված սննդամթերք, որի մեջ բացառվում են երշիկեղենը, նրբերշիկը, չիպսերը, տապակած ուտեստները:

Գյուղի մանկապարտեզի տնօրեն Մանուշակ Պապյանը նշում է. ծնողների սոցիալական անապահով վիճակը թույլ չի տալիս նրանց գնել այն սննդամթերքը, որը պետք է ներմուծված լինեն երեխայի սննդակարգում:

«Սակավարյունությունը շատ բարձր էր մեզ մոտ, արդեն 9 ամսականից փոքր երեխաների մոտ ցածր հեմոգլոբին էինք արձանագրում: Դառնում են 2-3 տարեկան, էլի հեմոգլոբինը ցածր է լինում, սա հիմնականում վատ ապրելու հետևանք է:», - ասում է Մարդանյանը: Այսպիսով, թերսնման պատճառներից մեկը մասնագետները կապում են աղքատության հետ:

Այս Մարդանյանն էլ թերսնման պատճառներից մեկը համարում է կրծքով չկերակրելը:

«Դասընթացներ ենք անցկացրել նաև մայրերի համար, ընդհանրապես կարողացել ենք մտածելակերպ փոխել: Հեմոգլոբինի խնդիր ունեցող երեխաներից ամեն ամիս կամ երկու ամիսը մեկ անգամ նորից արյան անալիզ ենք վերցնում, տրվում է նաև երկաթ պարունակող դեղորայք: Այս բոլոր բաղադրիչները միասին, աստիճանաբար նվազեցրել է սակավարյունություն ունեցողների երեխաների թիվը»,- ասում է նա:

Task 2: Make a report about the problems of malnutrition using the active vocabulary provided in the glossary.

Render the Texts into English

Text A

ԱՄՆ-ում հինգ պատանուց մեկն ունի թույլ լսողություն

Վերջերս անցկացված ուսումնասիրության համաձայն, ԱՄՆ-ում ավելանում է լսողության խնդիրներ ունեցող պատանիների թիվը:

Ամերիկյան բժշկական ասոցիացիայի ամսագրում տպագրված ուսումնասիրության արդյունքների համաձայն, ԱՄՆ-ում ապրող հինգ պատանուց մեկը տառապում է լսողության տարբեր աստիճանի վնասվածքներից, ինչը տոկոսով գերազանցում է 15 տարի առաջ անցկացված ուսումնասիրության արդյունքները:

Հետազոտության համաձայն, ԱՄՆ-ում ապրող քսան պատանուց մեկը տառապում է լսողության լուրջ վնասվածքներից, ինչը կազմում է 50 տոկոսանոց աճ՝ նախորդ ուսումնասիրության համեմատ:

Ուսումնասիրության մեջ չի նշվում լսողության կորստի դեպքերի աճի պատճառը, իսկ պատանիները չէին նշել բարձր ձայների ազդեցության դեպքերի հաճախականության ավելացումը: Սակայն ուսումնասիրությունն անցկացնողների համաձայն, պատանիները հաճախ թերազնահատում են բարձր ձայնի ազդեցության ներքո գտնվելու դեպքերը:

Այլ ուսումնասիրությունների համաձայն, լսողության թուլացումը կապված է բջջային հեռախոսներով և սկանչակալներով բարձրաձայն երաժշտություն լսելու հետ:

Text B

Ողջ աշխարհը մտահոգված է ավելորդ քաշի խնդրով: Երբեմն այնքան հնարամիտ լուծումներ են առաջարկվում, որ հարկ է կանգ առնել ու արժանին մատուցել մարդկային երևակայությանը:

Եթե այդ լուծումներն այնքան արդյունավետ լինեին, որքան հնարամիտ են, ավելորդ քաշը կանհետանար երկրագնդի վրայից, ինչպես ժամանակին՝ մամոնտները: Ամերիկան, որտեղ գիրությունը հորմոնային սննդի պատճառով առավել սուր հարց է, դիետաները փոխարինել է ներարկումներով: Մարդիկ ձգտում են հեշտ տարբերակների, այնինչ սննդակարգին հետևելը կամքի ուժ է պահանջում և ջանքեր: Եվ ահա, որոշ բժիշկներ առաջարկում են նիհարել հորմոնային ներարկումների միջոցով: Հղի կնոջ օրգանիզմում արտադրված հորմոններից մեկը, իբր, հալեցնում է ճարպը, ընդ որում՝ հենց մարմնի այն հատվածներում, որոնք դրա կարիքն ունեն՝ որովայնի, ազդրերի և այլն: Ամերիկացի կանայք հավատում են, որ հորմոնի և օրական հինգ հարյուր կալորիա պարունակող սննդակարգի համակցումը հիանալի արդյունք է ունենում՝ թույլ տալով կարճ ժամանակում քաշ կորցնել, և վկայակոչում են այս կերպ նիհարած իրենց ընկերուհիներին: Նիհարելու այս միջոցը մեծ ժողովրդականություն է վայելում, որովհետև վերոհիշյալ հորմոնի ներարկումները կարող են կատարվել միայն դեղատոմսերով:

Եվ գտնվում են բժիշկներ, ովքեր այդ դեղատոմսերը դուրս են գրում: Համապատասխան վճարի դիմաց՝ խորհրդատվությունը և մեկ ամսվա համար նախատեսված հորմոնն ու ներարկիչները հազար դոլլար արժեն: Այս խնդիրն այնպիսի հնչեղություն է ստացել, որ ԱՄՆ առողջապահության վարչությունն ստիպված է եղել ուսումնասիրել հորմոնի ազդեցությունն օրգանիզմի վրա և հրապարակել է եզրակացություն, ըստ որի՝ հորմոնը ոչ մի նիհարեցնող կամ ախորժակ փակող ազդեցություն չի գործում: Նախազգուշացված ամերիկացի կանայք, սակայն, շարունակում են հորմոնային որսը, քանի որ, որքան էլ զարմանալի է, գոյություն ունեն հորմոնն օգտագործելով խիստ նիհարած կանայք:

հորմոնային սնունդ – GM food

որովայն – abdomen, stomach

ազդր – thigh

PART IV
ENVIRONMENT AND ECOLOGY

Unit 1

Glossary

անարդյունավետ օգտագործում	irrational use
ահազանգել	to warn
անդրադառնալ խնդրին	to address the problem
ջրի պակաս	water shortage
ինչ-որ մի բանի հաշվին	on the account of sth
կարգավորել	to regulate
ջրի կորուստ	water waste
անապատացման ռիսկ	a threat of desertification
կուտակել ջրամբարներում	to collect in dams
պետական հոգածության տակ լինել	to be under special care
բախտի քմահաճույքին թողնել	to leave to the will of fate

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Մտահոգություններ Սևանի շուրջ. բնապահպանները պահանջում են ջրային ռեսուրսներն արդյունավետ օգտագործել

Բնապահպանները կրկին ահազանգում են, որ ջրային ռեսուրսների անարդյունավետ օգտագործումն զգալիորեն վնասում է Հայաստանի շրջակա միջավայրը:

«Հանուն կայուն մարդկային զարգացման» ՀԿ նախագահ Կարինե Դանիելյանը չորեքշաբթի լրագրողների հետ հանդիպմանը, հերթական անգամ անդրադառնալով Սևանա լճից հավելյալ ջուր բաց թողնելու խնդրին, ասաց, որ Արարատյան դաշտավայրի արտեզյան ավազանում ջրի պակասի խնդիր կա, սակայն ակնհայտ սխալ է այդ խնդիրը Սևանի հաշվին լուծել:

«Արարատյան դաշտում շատ կարևոր է նաև ձկնաբուծարանների գործունեության կարգավորումը, քանի որ նորմալ չեն իզոլացվել, և ջրի կորուստ է լինում, հենց այդ շրջակայքում էլ ճահճացում է լինում, իսկ մյուս մասում աճում են անապատացման ռիսկերը: Ջուրը պետք է կրկնակի օգտագործվի, մինչև ձկնաբուծությունը զարգացնելը բոլոր պայմանները պետք է ուսումնասիրվեն», - ասաց Դանիելյանը:

«Սոցիոմետր» սոցիոլոգիական կենտրոնի ղեկավար Ահարոն Ադիբեկյանն էլ ասում է, որ Հայաստանում հարկավոր է արդիականացնել գյուղատնտեսությունն այն առումով, որ ջրի խնայողությունը լինի ոչ թե վնասակար, այլ օգտավետ:

«Ջուրը սահմանափակ ռեսուրսների ցանկի մեջ է մտնում: Հայաստանը տարեկան ստանում է 7 մլրդ խորանարդ մետր ջուր, որից, Սևանը չհաշված, մենք ջրամբարներում կուտակում ենք 2-2,5 մլրդ, մնացածը գետերի հետ գնում է Կասպից ծով, դա կարելի է մեծ քանակությամբ կուտակել և օգտագործել, - ասում է Ադիբեկյանը՝ հավելելով, որ հարկավոր է ստեղծել համակարգված կառույց, որը պատասխանատու կլինի այդ ջրերի օգտագործման համար: - Աշխարհում գյուղատնտեսությունը պետական հոգածության տակ է, իսկ մեզ մոտ թողնված է բախտի քմահաճույքին, դրա համար էլ կառավարությունը ժամանակ առ ժամանակ հանդիպում է ճգնաժամային իրավիճակների, ու որոշվում է գոհաբերել կա՛մ Սևանի ջուրը, կա՛մ Արարատյան դաշտավայրում ապրողների բարեկեցությունը»:

Task 2: Write an essay about the concerns over irrational water use using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 2

Glossary

կենդանիների իրավունքների պաշտպաններ	animal rights champions
թվաքանակի ավելացում	increased reproduction
շների բազմացում	dog population
թափառող շների սպանո	carnage of stray dogs
կեսգիշերն անց	in the dead of the night
կենդանիների զանգվածային սպանո	a mass slaughter of animals
բազմանալ	to reproduce themselves
անխտիր	indiscriminately
վայրագ սպանո կատարել	to commit a savage slaughter
վնասազերծել	to neutralize
քնեցնել	to put down
շների կացարան	dog shelter
կենդանիների պաշտպան	animal rights advocate
պատասխանատվության են ենթարկվում	to be held responsible
մեկի հրամանով	upon instructions from sb
կրպակ	kiosk
ոչ ադեկվատ շներ	dogs behaving aggressively
վտանգ ներկայացնել	to pose danger to
կաղկանձ	howling
բաց թողնել	to release back

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Թափառող շներ. կենդանիների իրավունքների պաշտպաններն ասում են՝ շների բազմացումը չպետք է վերահսկվի նրանց սպանողով

Կենդանիների իրավունքների պաշտպանները, անհանգստացած շների բազմացումը վերահսկելու նպատակով վերջերս Երևանում սկսված չորքոտանի բարեկամների սպանողով, զգուշացրել են, որ թափառող շների զանգվածային սպանողը բերում է նրանց ազդեցիվացման և թվաքանակի ավելացման:

Ըստ «Փրկենք կենդանիներին» ՀԿ տվյալների՝ բնակիչներից բազմաթիվ ահազանգեր են ստացվում Երևանի բակերում և փողոցներում կեպիշերն անց թափառող շների սպանող դադարեցնելու պահանջով:

«Թափառող շների խնդիրը լուծելու ավելի քաղաքակիրթ եղանակ կա, քան զանգվածային սպանող: Հորմոնային ճանապարհով ստերիլացնելուց հետո նրանք ավելի անվնաս են դառնում, այլևս կուտակվելու, խմբով շրջելու, ինչպես նաև բազմանալու խնդիր առաջ չի գալիս», - ասում է բարեգործական ՀԿ նախագահ Նունե Մեհրաբյանը:

Ստերիլացված շները լինում են կարմիր կամ կանաչ վզակապով: Ըստ Մեհրաբյանի՝ այսօր Երևանում դժվար է տեսնել նման վզակապերով ստերիլացված շներ, որովհետև բոլորն անխտիր սպանվում են:

«Դրա համար պատասխանատու է միայն Երևանի քաղաքապետարանը, որը տարեկան 180 մլն դրամ (մոտ 460 հազար դոլար) է ստանում իբր ստերիլացման համար: Սակայն իրականում կատարվում է շների վայրագ սպանո՞ղ,- ասում է Մեհրաբյանը:

«Յունիգրաֆ իքս» ՍՊԸ-ն 2006-ից Երևանի վարչական տարածքում կատարում է թափառող շների ստերիլացում, իսկ 2008-ից նաև՝ վնասազերծում (քնեցման եղանակով): Ընկերության տեղեկատվության հարցերով պատասխանատու Լիլիթ Գրիգորյանը նշում է, որ քաղաքապետարանից իրենց տրամադրվող 180 մլն դրամի 120 մլն դրամը (մոտ 307 հազար դոլար) օգտագործվում է ստերիլացման, 60 մլն դրամը (մոտ 153 հազար դոլար)՝ վնասազերծման համար: Տարեսկզբից մինչև

2012-ի մարտի 1-ը ստերիլացվել է 920 թափառող շուն, վնասագերծվել՝ 4200-ը:

Երևանի Արիմբերդի փողոցում է գտնվում շների միակ կացարանը, որը ստեղծվել է Նունե Մեհրաբյանի և նրա կենդանասեր ընկերների միջոցով: Այսօր այստեղ կա շուրջ 250 շուն, որոնք ստանում են համապատասխան խնամք և անհրաժեշտ պատվաստումներ:

Կենդանիների պաշտպան Էլեն Բարսեղյանը նշում է, որ իրենք հաճախ բուժում և կյանքի են կոչում շներին, որոնք վիրավորվել են սպանդի ժամանակ:

«Եվրոպական քաղաքակիրթ երկրներում նույնիսկ շուն որդեգրած անձինք մեծ պատասխանատվության են ենթարկվում՝ մինչև 30 հազար եվրոյի չափով: Իսկ այստեղ ոստիկանները քաղաքապետարանի հրամանով կրակում են շների վրա ու մարդկանց զգուշացնում դուրս չգալ մոտակա կրպակներից կամ կառույցներից»,- ասում է Բարսեղյանը:

«Ոչ ադեկվատ շներին պետք է պարզապես կացարաններում պահել, որպեսզի հանրության համար վտանգ չներկայացնեն, այլ ոչ թե սպանեն, շների կադկանձը տարածեն բակերում, ինչից շատ մարդիկ նույնիսկ սթրեսի մեջ են ընկնում»,- ասում է Մեհրաբյանը:

Անասնաբույժ Արման Էլբակյանը, որը նույնպես կողմ է թափառող շների ստերիլացմանը՝ որպես նրանց բազմացումը վերահսկելու լավագույն միջոցի, ասում է, որ ստերիլացնելուց հետո քաղաքում նրանց բաց թողնելը ոչ մի վտանգ չի ներկայացնում հանրության համար:

Task 2: Write a newspaper article about the animal rights protection using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 3

Glossary

մրցունակություն	competitiveness
ներդրում	investment
դիրքը բարելավել	to improve position
դրական ազդեցություն ունենալ	to have a positive impact
Էկոնոմիկայի նախարար	Minister of Economy
մակրոտնտեսական միջավայր	macroeconomic environment
տարրական կրթություն	elementary education
բարձրագույն կրթություն	higher education
վերապատրաստում	training
աշխատուժի շուկա	labour market
ենթակառուցվածք	infrastructure
տեխնոլոգիական պատրաստվածություն	technological readiness
ազդեցություն ունենալ	to have impact on

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Գլոբալ մրցունակության և Ինովացիոն զեկույցներում Հայաստանի առաջընթացը կնպաստի ներդրումային միջավայրի բարելավմանը

Գլոբալ մրցունակության համաշխարհային զեկույցի 2015-2016 թթ. Արդյունքները, որոնց համաձայն՝ Հայաստանն իր դիրքը բարելավել է երեք կետով և զբաղեցնում է 82-րդ տեղը, դրական ազդեցություն կունենան մեր երկրի ներդրումային միջավայրի վրա:

Այդ մասին կառավարության նիստում հայտարարեց ՀՀ Էկոնոմիկայի նախարար Կարեն Ծճմարիտյանը: «Ընդ որում, նախորդ տարվա

համեմատ առաջընթաց է գրանցվել 7 հենասյունների գծով, մասնավորապես, մակրոտնտեսական միջավայրի, առողջապահության և տարրական կրթության, բարձրագույն կրթության և վերապատրաստման, սպրանքների, աշխատուժի շուկայի արդյունավետության, ֆինանսական շուկաների զարգացման գծով: Որոշակի փոփոխություններ են եղել ինստիտուտների, ենթակառուցվածքների, տեխնոլոգիական պատրաստվածության և գործարարության կատարելագործվածության աստիճանով: Ըստ այդմ, Հայաստանը բարելավել է իր դիրքերը, ինչը հետագայում նաև որոշակի ազդեցություն կունենա ներդրումային միջավայրի վրա», - ասաց Ճշմարիտյանը: Ըստ նախարարի՝ սա բավականին լուրջ գնահատական է և լուրջ վերլուծությունների արդյունք:

Task 2: Write an interview with the Minister of Economy about the economic situation in Armenia using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 4

Glossary

ռռնացող խնդիր	howling problem
բնապահպան	environmentalist
ֆինանսապես խրախուսել	to provide financial encouragement
հատկացնել	to allocate
Էկոլոգիական հասարակական դաշինք	Public Ecological Alliance
միակողմանի նայել	to have a one-sided view
թվաքանակի դիտարկում	monitoring of the number
համատեղ աշխատանք	joint work
վտանգների մասին բարձրաձայնել	warn about the risks
ոչնչացման եզրին	on the verge of extinction
կենդանատեսակների փոփոխություն	a change of species
արհեստականորեն բազմացնել	to breed
վիճակագրություն	integral data
կենսամիջավայր	habitat
հանքարդյունաբերություն	mining industry
պոչամբար	tailing depot

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Ռռնացող խնդիր. բնապահպանները դեմ են Հայաստանում գայլերի որսին

Հայաստանի կառավարության՝ բնակավայրերը պաշտպանելու նպատակով գայլերին ոչնչացնելը պարզապես բարբարոսություն է, ահագանգում են բնապահպանները՝ անդրադառնալով գործադիրի՝

անցյալ շաբաթ գայլերին սպանողներին ֆինանսապես խրախուսելու մասին կայացրած որոշումը:

2014-ին որսած գայլերի դիմաց պարգևատրման գումար վճարելու ծախսը փոխհատուցելու համար կառավարությունն անցյալ հինգշաբթի 20 մլն դրամ (մոտ 50.000 դոլար) է հատկացրել բնապահպանության նախարարությանը: Իշխանությունները համոզված են՝ «Էկոլոգիական հավասարակշռությունը վերականգնելու համար որսաշրջանի ընթացքում նախատեսվում է որսալ 200 գայլ»՝ ապահովելով միջոցառման արդյունավետությունը:

Մինչդեռ Էկոլոգիական հասարակական դաշինքի անդամ, բնապահպան Սիլվա Ադամյանն այս նախաձեռնությունը ոչ թե արդյունավետ է որակում, այլ բարբարոսություն, որ իրականացվում է՝ անգամ չխորհրդակցելով բնապահպան մասնագետների հետ: «Առնվազն տարօրինակ է, որ կառավարությունը միակողմանի է նայում խնդրին: Իմ խորին համոզմամբ՝ պետք է իրականացվի գայլերի թվաքանակի մշտադիտարկում, կատարվեն ուսումնասիրություններ: Ոչ մի հրացան, գայլերի ոչնչացմանն ուղղված ոչ մի 20 մլն դրամ չի լուծելու խնդիրը: Այն պետք է լուծվի գիտական ճանապարհով՝ կենդանաբանության ինստիտուտի հետ համատեղ աշխատանքներ տանելով», - ըստ newsbook.am-ի ասել է Ադամյանը: Գյուղերում անասունների վրա գայլերի հարձակումները նորություն չեն արդեն մի քանի տարի: Ու ամեն տարի կառավարության մոտեցումը դրանց սպանելն է, բնապահպաններինը՝ այս քաղաքականության վտանգների մասին բարձրաձայնելը:

Ադամյանի խոսքով՝ զարգացած երկրներում խնդիրը լուծելու համար գայլերին չեն սպանում՝ բերելով Մեծ Բրիտանիայի օրինակը, որտեղ գայլերը ոչնչացման եզրին էին հայտնվել, ու հիմա անգամ արհեստականորեն են բազմացնում: Հայաստանում էլ, ըստ բնապահպանի, գայլերի պոպուլյացիան անհապաղ կարգավորման կարիք ունի:

«Կենսամիջավայրի փոփոխության հետևանքով կենդանատեսակների փոփոխություն է կատարվում: Իսկ գայլերը, որ գիշատիչներ են, գնում են դեպի տնային տնտեսություններ, որ հազենան: Եթե չկա կենսամիջավայրում այն կենդանին, որով գայլը սնվում է, նա այլ սնունդ է փնտրում», - ասել է Ադամյանը:

Հատկանշական է, որ գայլերի թվի վերաբերյալ վիճակագրություն չկա: Այս տարի հրապարակված Հայաստանի կենդանատեսակների և թռչնատեսակների քանակի և դրանց նկատմամբ որսի հնարավոր ծավալների մասին ցուցակում, օրինակ, ի թիվս կաչաղակի ու ագռավի, տեղեկություններ չկան նաև գայլերի վերաբերյալ: Այսինքն՝ դրանց որսը չի վերահսկվում:

Ադամյանի տվյալներով՝ վերջին ճշգրիտ վիճակագրական թիվը 15 տարվա վաղեմության է՝ 400 գլուխ գայլ, ինչը, բնապահպանի հաշվարկներով, պիտի նվազած լինի վերջին 3 տարվա ոչնչացումներից հետո:

Մինչդեռ գայլերի դերը բնության մեջ շատ կարևոր է. նրանք սանիտարներ են, ոչնչացնում են թույլ և անառողջ կենդանիներին, կանխարգելում վարակների տարածումը: Իսկ կենսամիջավայրի փոփոխությունը, որի պատճառով նրանք վտանգավոր են դարձել մարդկանց համար, Հայաստանի տնտեսության հիմնական քարշակ հանքարդյունաբերության պատճառով է՝ պոչամբարների տարեցտարի մեծացող թիվ, հորեր ու անտառների ոչնչացում: Վերջին անգամ գայլերի խոշոր հարձակում էր եղել այս տարվա հուլիսին Շիրակի մարզի Ախուրյան գյուղում՝ հոշոտելով 36 գլուխ ոչխար: Այս տարի հարձակումներ են եղել նաև Արագածոտնի, Սյունիքի մարզերի մի շարք գյուղերում և երկրի այլ տարածաշրջաններում, և ամեն անգամ գյուղացիները կորցրել են մի քանի տասնյակ ոչխար:

Task 2: Make a report about the animals that are on the verge of extinction using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 5

Glossary

մերօրյա բարբարոսներ	latter-day barbarians
հուշարձանների պահպանության վիճակ	state of monument protection
պղծում	desecration
վատ վերահսկողություն	bad surveillance
խուսափել	to refrain from
պատմամշակութային արժեք	a historical-cultural value
համայնքի ղեկավար	community leader
մարզի դատախազ	prosecutor of the province
հուշարձանների բարեկարգում	conservation of monuments
արագ տարածվել	to go viral
բռնության ենթարկել	vandalize
պատասխանատվություն կրել	to bear responsibility
նկարիչների միություն	The Artists Union
բարբարոսական վերաբերմունք	a barbarian attitude
զունավոր մետաղներ	precious metals

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

**Մերօրյա բարբարոսները. վայրագության վերջին դեպքերը
մտահոգություններ են առաջ բերում Հայաստանում հուշարձանների
պահպանության վիճակի շուրջ**

Վերջին տարիներին տարբեր վայրերում տեղադրված հուշարձանների պղծումը լուրջ մտահոգության տեղիք է տվել: Շատերի կարծիքով՝ այն վատ վերահսկողության հետևանք է, իսկ քանդակագործներն էլ

խուսափում են նոր հուշարձաններ ստեղծելուց և տեղադրելուց՝ մտավախություն ունենալով, որ դրանք չարժանանան պղծված հուշարձանների ճակատագրին:

Վերջերս լուսանկարիչ Գերման Ավագյանը «Ֆեյսբուքի» իր էջում տեղադրել էր Երևան-Սևան մայրուղում 1980 թվականին տեղադրված «Արձագանք» բրոնզաձույլ արձանի լուսանկարները, որն ամբողջովին կոտորված վիճակում է, ինչն էլ բռուն քննարկումների տեղիք է տվել:

«Իսլամիստներն, ասում եք, անկարգություննե՞ր են գործում Իրաքի թանգարաններում: Սա էլ, երևի, մեր իսլամիստներն են», - գրել է նա:

Հայաստանի մշակույթի նախարարությունից «ԱրմենիաՆատիոն» տեղեկացնում են, որ թեև վերոհիշյալ հուշարձանը պատմամշակութային արժեք չի համարվում, սակայն նրանք դատապարտում են տեղի ունեցածը և նաև փորձում են որևէ կերպ աջակցել:

«Նման դեպքում պղծում կամ վնաս պատճառելը համայնքի ղեկավարի գործառույթներում է, սակայն անհանգստանալով, որ հնարավոր է՝ դա արժեք ունենա՝ պատրաստել ենք համապատասխան գրություն մարզի դատախազին՝ այդ հանցանքը հայտնաբերելու և վնասը վերականգնելու առաջարկությամբ», - «ԱրմենիաՆատիոն» ասում է ՀՀ մշակույթի նախարարության պատմության և մշակույթի հուշարձանների պահպանության գործակալության պետ Արմեն Աբրոյանը:

Ինչ վերաբերում է Երևանում տեղադրված հուշարձանների բարեկարգմանը, Աբրոյանն ասաց, որ քաղաքապետարանի հետ համապատասխան աշխատանքներ են կատարվում:

Քիչ չեն Երևանում պղծված հուշարձանները, իսկ վերջերս շոկային բռնության թիրախում է հայտնվել «ՎՏԲ-Հայաստան» բանկի դիմաց գտնվող պղնձաձույլ արձանը, որի տեսանյութը շատ արագ տարածվեց ողջ համացանցով: Տեսանյութում երիտասարդները բռնության էին ենթարկում արձանը, բայց արդյոք նրանք պատժի ենթարկվե՞լ են, թե՞ ոչ՝ հայտնի չէ:

Քանդակագործ Նունե Թումանյանն «ԱրմենիաՆատիոն» հետ զրույցում, անդրադառնալով այդ հարցին, նշում է, որ Հայաստանում պղծված հուշարձանների պակաս չկա, և վնասելու դեպքում ոչ ոք պատասխանատվության չի ենթարկվում:

«Ինչո՞ւ կարելի է մեքենաները հսկել, իսկ հուշարձաններ՝ ոչ, եթե այդ աստիճան է հասել, երբ մարդկանց գիտակցությանը չի հասնում, որ չի կարելի ձեռք բարձրացնել: Երևի պիտի ինչ-որ մեկը պատժվի, որ մյուսը այդ ճանապարհով չգնա», - իր մտահոգությունը հայտնեց քանդակագործը, ով նաև Նկարիչների միության անդամ է, դոցենտ:

Քանդակագործները նշում են, թե քանի դեռ լուրջ վերահսկողություն չկա, նոր հուշարձաններ ստեղծելու և տեղադրելու մտահոգությունը չի փարատվելու:

«Մեծ ցանկություն կա, որ քաղաքում նոր գործեր դրվեն, բայց ո՞նց, երբ տեսնում ես, որ չի պահպանվում», - նշեց նա:

Իսկ քանդակագործ Գագիկ Ղազարյանն էլ կարծում է, որ Հայաստանում բացակայում է արվեստի նկատմամբ սերը, և հուշարձաններ պղծելու հիմքում ընկած է այն, որ մանկապարտեզից սկսած երեխային չեն դաստիարակում սիրել ու գնահատել արվեստը: «Փոքրից սկսած մինչև մեծ պետք է այդ մշակույթը ձեռք բերեն, ձեռք չբարձրացնեն քանդակի, եկեղեցիների, շինությունների վրա: Մենք մեզ գովում ենք, որ հին մշակույթ ունեցող ազգ ենք, բայց ստացվում է, որ ամենաբարբարոս վերաբերմունքն ունենք ու մենք ենք մեր ազգը կործանում», - ասաց նա և նշեց, որ այդ ոլորտում խնդիրները բավականին շատ են:

Հայաստանում շատ դեպքերում հուշարձանները և արձանները բարբարոսության թիրախ են դառնում դրանցում օգտագործված գունավոր մետաղների պատճառով:

Task 2: Write an article about the state of monument protection using the active vocabulary provided in the glossary.

Unit 6

Glossary

կրքեր Գառնիի շուրջ	Garni controversy
ինտերնետային պարբերական	online publication
նախաքրիստոնեական պաշտամունքային կառույց	a pre-Christian house of worship
հարուցել գայրացած արձագանք	to elicit an angry response
թվագրվել	to date back
վստահեցնել	to give assurances
հնավայր	ancient site
մշտական կառույց	permanent structure
զբոսաշրջային գրավչությունը	the tourist value of the place
վանել	to put off
վստահություն հայտնել	to voice a conviction
պահպանման աշխատանքներ	maintenance work

Task 1: Render the article that follows using the glossary provided above.

Կրքեր Գառնիի շուրջ. պաշտոնյան ասում է, որ Հայաստանի միակ հեթանոսական տաճարի մոտ սրճարան չի կառուցվի

«Գառնի» արգելոցի տարածքում սրճարանը չի կառուցվի, շաբաթավերջին հայտարարել է մշակույթի նախարարության բարձրաստիճան պաշտոնյան: Շաբաթ օրը նախարարությունում կազմակերպված քննարկումից հետո փոխնախարար Արև Սամուելյանը «Հետք» ինտերնետային պարբերականին հայտնել է, որ իրենք հրաժարվել են այդ գաղափարից:

Հայաստանի տարածքում միակ նախաքրիստոնեական պաշտա-

մունքային կառույցի՝ Գառնիի տաճարի հարևանությամբ սրճարան կառուցելու ծրագիրը հարուցել էր հայկական մշակութային և պատմական ժառանգության պահպանությամբ մտահոգ ակտիվիստների զայրացած արձագանքը:

Այդ ակտիվիստներից շատերը նախորդ շաբաթավերջին ի նշան բողոքի, սրճարանի կառուցման մեկնել էին Գառնի (Հայաստանի մայրաքաղաք Երևանից մոտ 30 կմ արևելք): Նրանք, մասնավորապես, Գառնիի արքունական բաղնիքի հարևանությամբ շինհրապարակում հավաքված մի քանի պարկ ավագն ու խճաքարը բերել էին Երևան և դրել մշակույթի նախարարության շենքի առաջ:

Գառնիի ամբողջը թվագրվում է մ.թ.ա. 3-2-րդ դարերով, իսկ ամբողջի շինությունների կոմպոզիցիոն կենտրոնը հանդիսացող և մ.թ. 1-ին դարում կառուցված հունահռոմեական տաճարը միակն է, որ պահպանվել է Հայաստանի տարածքում 301 թ. քրիստոնեություն ընդունելուց հետո: 17-րդ դարում այն ավերվել է երկրաշարժից, վերականգնվել 1969-1975 թվականների ընթացքում:

Մշակույթի նախարարությունը հուշարձանի տարածքում սրճարանի կառուցումը հիմնավորել է զբոսաշրջության զարգացմամբ, նաև վստահեցրել, որ սրճարանից ստացված եկամուտները կուղղեն դեպի հնավայր տանող սալահատակի նորոգմանը: Բացի այդ, նախարարությունն ասել է, որ սրճարանը մշտական չի լի-մի, այլ գործելու է միայն մայիս-հոկտեմբերին, երբ բազմաթիվ զբոսաշրջիկներ են այցելում Գառնի:

Շատերը, սակայն, համաձայն չէին այս մոտեցմանը՝ պնդելով, որ մման սրճարանը միայն կնվազեցնի հնավայրի զբոսաշրջային գրավչությունը և, հետևաբար, կվանի բազմաթիվ պոտենցիալ այցելուների: Միևնույն ժամանակ, նրանք նաև վստահություն են հայտնել, որ նույն-իսկ առանց լրացուցիչ միջոցների անհրաժեշտ աշխատանքների պահպանման համար գումարները բավարար են:

Task 2: Compose a dialogue with a public official using the active vocabulary provided in the glossary.

Render the Texts into English

Text A

«Պատմության հետքերով»

Կարմիր բլուրում հայտնաբերված գտածոների ցուցահանդես

Երևանի քաղաքապետի տեղակալ Արամ Սուքիասյանը ներկա է գտնվել Երևան քաղաքի պատմության թանգարանի սրահում «Պատմության հետքերով» խորագրով ցուցահանդեսի բացմանը: Ցուցահանդեսում ներկայացված են Կարմիր բլուր պատմամշակութային հնավայրում հայտնաբերված գտածոները, որոնք թվագրվում են Ուրարտուի ժամանակաշրջանից մինչև մ. թ. ա. 1-ին դար: Այս հնավայրը բաղկացած է նախաուրարտական բնակավայրից, միջնաբերդ ունեցող ուրարտական քաղաքից: Մ. թ. ա. 6-րդ դարից մ. թ. 1-ին դարն այն ծառայել է որպես դամբարանադաշտ: Ցուցադրությունում ներկայացված են կենցաղային խեցեգործական ու ապակե առարկաներ, զարդեր, զենքի բրոնզե մասեր և այլն:

Տարածքը հայտնաբերվել է 1939 թ., առաջին պեղումներն ավարտվել են 1968 թ., դրանց ընթացքում պարզվել է նաև քաղաքի անունը, որը արձանագրությունում նշվում է Թեյշեբաինի անվամբ:

Հնավայրում պեղումների երկրորդ շրջանը սկսվել է մայրաքաղաքի կենտրոնի երթևեկության բեռնափամբ պայմանավորված ճանապարհաշինական ծրագրի արդյունքում: Երևանի քաղաքապետարանի նախագծով այստեղ կառուցվելու է ասֆալտապատ ճանապարհ՝ Արգավանդ-Շիրակ ճանապարհահատվածը, ինչպես նաև կամուրջ՝ Հրազդանի կիրճի լայնությամբ:

«Ճանապարհի կառուցումը դարձավ պատճառ, որ հայտնաբերվի Կարմիր բլրի դամբարանադաշտը: Նախագիծը փոխըմբռնման եղանակով է արվում, որպեսզի և քաղաքը շահի, և՛ մեր պատմամշակութային արժեքները վերահանվեն ու ևս մեկ անգամ ներկայացվեն հանրությանը, աշխարհին»- նշել է Երևանի քաղաքապետի տեղակալ Արամ Սուքիասյանը և հավելել, որ ճանապարհի կառուցումը նաև մեխանիկորեն կսահմանափակվի Կարմիր բլրին հարակից գերեզմանի ընդլայնումը:

Text B

Բնապահպաններն այսօր բողոքի ակցիա էին կազմակերպել ղելֆինարիայի դիմաց

Ուրբաթ Հայաստանում առաջին ղելֆինարիայի բացումը սկսվել է բողոքի ակցիայով: Բնապահպանները նախագրուշացնում են մարդկանց, որ ղելֆինարիան վնասում է ոչ միայն ղելֆինների ու ծովային մյուս կենդանիների առողջությունը, այլև լուրջ վտանգ կարող է ստեղծել երեխաների համար:

Ղելֆինարիայի գովազդում նշվում է, որ այն կարող է ունենալ թերապևտիկ ազդեցություն, երեխաները կարող են լողալ և լուսանկարվել ջրում ծովային կենդանիների հետ՝ հաշվի չառնելով, որ նման ոչ բնական և աննորմալ պայմաններում ապրող ղելֆինները կարող են սթրես տանել, ազդեցիվ դառնալ ու վնասել երեխաներին:

Դա հաշվի առնելով՝ Խորվաթիայում և մի շարք այլ եվրոպական երկրներում պաշտոնապես արգելել են ղելֆինարիա ստեղծելը, աշխարհի մյուս երկրներում էլ փորձում են փակել ղելֆինարիաները, - ասում է Հայաստանի վայրի բնության և մշակութային արժեքների պահպանման հիմնադրամի տնօրենը:

Օրական 100 կմ տարածք լողացող 2,5 մ երկարություն ունեցող ղելֆիններն ապրելու են 16 մ երկարություն և 5 մ բարձրություն ունեցող լողավազանում: Բնապահպանների հավաստմամբ՝ կես տարուց քլորացված ջրից և ծովային ջրի բացակայության պատճառով նրանք կկուրանան:

Ներումեն կազմակերպության ներկայացուցիչները հերքում են բնապահպանների մտահոգությունները՝ հրաժարվելով անցկացնել հասարակական լսումներ և տալիս են իրենց բացատրությունները, որոնք երբեմն չհիմնավորված են:

Ղելֆինարիայում կան մեկ ծովառյուծ, երկու ծովային կատու և չորս ղելֆին: Այն իր հարկի տակ կարող է ընդունել մինչև 900 այցելու, տոմսերն արժեն 2000-3000 դրամ (մոտ 6-8 դոլար), մինչև 5 տարեկան երեխաների մուտքն անվճար է:

KEYS

PART I POLITICS

Unit 1

Constitutional Reform: Expert commission “in favor of parliamentary system”

“Armenia’s commission set up to draft constitutional amendments, is working in the direction that implies a transition to a parliamentary system of government”, told constitutional law expert Vardan Poghosyan.

“We are working on the same draft, and, depending on the nature of political consultations and the proposals of political forces, some modifications are possible,” Poghosyan said.

Earlier, the ruling Republican Party of Armenia did not rule out that two packages of constitutional reforms might be submitted to the National Assembly for discussions, with one of them envisaging an improved form of the current semi-presidential form of government.

The Commission working on the draft said it had received proposals on the concept of constitutional changes from as many as 14 political forces. On May 18-19 the concept is expected to be discussed with representatives of the Venice Commission in Paris, France.

Most of Armenia’s leading opposition parties represented in the National Assembly have not backed the reform.

Unit 2

U.S. report presents problems in human rights practices in Armenia

The U.S. Department of State's Bureau of Democracy, Human Rights and Labor has issued reports on human rights practices worldwide for 2013.

The country report for Armenia notes some issues in different spheres that have been reported over last year.

“The most significant human rights problems during the year were corruption and lack of transparency in government, limitations on the right of citizens to change their government, and the limited independence of the judiciary. Allegations of persistent corruption at all levels of government undermined the rule of law, although the government took limited steps to punish corruption by low- and mid-level officials,” says the executive summary of the report.

The report also noted that despite candidates' ability to campaign freely, flaws in the conduct of the presidential election included a lack of impartiality by the public administration, the misuse of government resources to support the ruling party, credible allegations of vote buying.

The report also dwells on other abuses, alleged corruption cases and problems with human rights reported during the year.

Unit 3

Stimulating Exports: New Government-drafted bill sparks debate in parliament

Heated debate unfolded in the Armenian parliament this week around a new government-drafted legislation cutting dramatically the corporate profit tax rates for large exporters. Under the original bill submitted to the National Assembly manufacturers exporting goods worth at least 50 billion (about US\$105 million) annually will not have to pay a 20-percent tax, but will be

allowed to pay only a 2-percent profit tax. This, the government believes, will stimulate export growth.

Meanwhile, critics of the initiative point to the fact that today there is only one business in Armenia that can become a beneficiary of this legislation and it is in the mining industry. But the government by the proposed law excludes the mining industry from the list of possible beneficiaries. The government says the law in fact holds out new possibilities for investments in Armenia with the purpose of organizing exports.

Orinats Yerkir MP Mher Shahgeldyan, however, sees risks for local producers if the law is adopted.

Opposition lawmakers argue that the passage of the bill will create a situation when investors from abroad may come and monopolize all exports, while such decisions will restrict others. “The so-called opportunity cost is increasing,” said Hrant Bagratyan, a former prime minister now affiliated with an opposition parliamentary faction.

Under the proposed legislation, for the tax privileges to be granted to them exporting companies will also have to have a government-approved export program and should not be receiving revenues in the territory of Armenia.

Unit 4

Changing Basic Law: Armenian leadership reaffirms plans for constitutional reform

The current administration will press ahead with a constitutional reform that is expected to turn Armenia into a parliamentary republic, Parliament Speaker Galust Sahakyan said on Thursday.

Naira Zohrabyan, the newly elected leader of the PAP, said during a press briefing on Thursday that the party needed some time to develop its further tactics. In a quick reply to one of the media questions concerning the PAP’s attitude towards the constitutional reform, she said that the party’s position

on this issue has not changed. She did not specify, however, whether the PAP will continue to actively oppose the reform.

Talking to reporters, the senior member of President Serzh Sargsyan's ruling Republican Party of Armenia (RPA) said that corresponding draft amendments to the Armenian Constitution are likely to be put on a referendum by early next year.

The reform initiated last year drew criticism from most opposition parties in Armenia. Even though still in April 2014 President Sargsyan said that he will not seek a top government post after his second and final term in office ends in 2018. The Prosperous Armenia Party (PAP), which was one of the most vocal critics of the reform, changed its leader on Thursday.

Unit 5

Wheelchair-Friendly: Ten buses in Yerevan equipped for people with special needs

As many as 10 buses in Yerevan have been readjusted to serve the needs of wheelchair-bound people as part of a municipality program to facilitate disability friendly access in the city.

The buses ply in five different routes and, as the municipality says, the principle in choosing these routes has been to allow people with special needs to reach the city center from almost all administrative districts of the capital.

The work of the elevators by means of which wheelchair-bound people can themselves get on the bus was demonstrated at a presentation event held near the Mayor's Office today.

A municipality official voiced a hope that city residents would be forthcoming as far as helping the people with special needs using public transport is concerned.

Unit 6

Iranian FM: EEU membership good for Iran-Armenia-Russia relations

Armenia's membership in the Eurasian Economic Union (EEU) creates good opportunities for the development of Armenia-Iran relations, Iranian Foreign Minister Mohammad Javad Zarif said on Tuesday, in Armenia during his official visit.

"We have reached good agreements and we are ready to cooperate in all fields," Zarif said after the meeting with his Armenian counterpart, Edward Nalbandian.

The Iranian foreign minister sees possibilities of Iran, Armenia, Russia trilateral cooperation, specifically in the field of communication.

"We are using all opportunities to enlarge cooperation with Armenia, and the EEU is one of those opportunities."

Addressing the program of Armenia-Iran railway construction, Nalbandian and Zarif emphasized that there are no problems hindering the process, there already are agreements and political will to bring the program to life.

Zarif, whose country, like Armenia, borders Azerbaijan, emphasized that the Nagorno Karabakh conflict must be solved within the international law.

On the background of escalating anti-Islamic sentiments in the West, caused by the terrorist attack in France, the Iranian FM underlined the Armenia-Iran relation, as a bright example of Islam and Christianity peacefully collaborating.

In Yerevan Zarif talked also about his country's negotiations with the West over nuclear proliferation, saying that they are in their final stage and currently some technical details are being discussed.

"We think that the solution will not harm anyone, and it is in the interests of all countries in the region."

PART II CULTURE

Unit 1

Ahead of Mother Tongue Day: Specialists raises concerns over state of Armenian language protection

Toward the International Mother Tongue Day specialists dealing with preservation of Armenian language are alarmed that there are many problems hindering their mission in Armenia.

For instance, many businessmen do not prefer using Armenian letters on their billboards, deputy chief of State Language Inspectorate Marine Hovyan told reporters Friday.

Toward the February 21 celebration of the International Mother Tongue Day, Hovyan said that last year 42 administrative cases were started on such violations and as a result fines of around 3.5 million AMD (more than \$7,300) were paid.

“Legislation is incomplete, there is a need for more legislative clarifications, and we turned to the government with a big package once and in the beginning it seemed as if there was mutual understanding, as if the ice broke, but unfortunately it is not so,” Hovyan said, adding that it has been a year their inspection papers remain unconfirmed.

“Today even language inspectorate documents are not confirmed by the government, how are we supposed to conduct inspections?”

Nevertheless, Hovyan also spoke about positive changes, for instance, on February 7 Armenian users of Facebook declared a day of using Armenian letters in the network, thus starting a unique fight against using Latin letters for Armenian.

And on February 19, the anniversary of Hovhannes Tumanyan’s birthday,

for several years now has been celebrated as the day of presenting books and especially this year positive change was registered; queues in book stores witness that.

It is noteworthy that before the government meeting on Thursday Prime Minister Hovik Abrahamyan presented government members with copies of Vahan Hovhannisyan's novel Mandilion and advised that they read it ahead the Centennial of the Armenian Genocide.

Unit 2

Forget-Me-Not: A symbol of Centennial Genocide gradually making its way into Armenians' life

Forget-me-nots, a chosen symbol of commemoration of the Centennial of the Armenian Genocide which in colors symbolizes the past, the present and the future, the light and the eternity, have increasingly been taking a more prominent place in the life of Armenians in Armenia and around the world in recent weeks.

Turkey turned the massacres of Armenians that peaked still in the 19th century in the Ottoman Empire into a state genocidal politics in 1915, with 1.5 million Armenians slaughtered and expelled in the subsequent few years. In 2015, Armenians in different parts of the world will be holding many events to commemorate the pain and tragedy of the Genocide on its 100th anniversary.

Under a decision of the State Committee coordinating the events of the Centennial, the forget-me-not flower with the motto "I Remember and Demand" has been selected as the official symbol of the century anniversary, because the flower represents the graphic image of 12 stone slabs of the memorial to the Armenian Genocide victims at Tsitsernakaberd.

The five petals of the flower symbolize five continents of the world where Armenians were scattered after the Genocide and created the Armenian Diaspora.

The flower has four colors – black in the center, symbolizing the Armenian past, then it is surrounded by yellow which pictures the light and the eternity in the form of 12 pillars standing in a circle symbolizing the memorial of Tsitsernakaberd. Light purple is the present and the prevailing purple – the future.

The small flower that contains much notion in it has already managed to become widely popular among Armenians. Reporters of many TV stations appear on screens with a Forget-Me-Not badge. The idea of the forget-me-not seems to have appealed to the ruling party as well, as both President Serzh Sargsyan and other Republican Party members appear in public wearing Forget-Me-Not badges.

Unit 3

Parajanov’s Sitting Room: Moscow Theater stages performances in Armenia

Performances by the Moscow Parajanov Theater break the watershed between the stage and the audience, the theater’s artistic director Vladimir Gabbe, who was in Armenia on the 20th anniversary of the foundation of the theater, told media.

“Not only our playlist is unique, but also stage decoration. Everything is done in tune with Parajanov’s spirit: there are no theater chairs, only round tables. Our theatre is Parajanov’s sitting room, where we treat our audience, our guests with wine, fruit and nuts,” he said.

According to the artistic director, what they represent is a new theatrical type in the alliance of film and stage genres.

“We use movie technologies in performances, and one of them is Armeniada, which is dedicated to the 100th anniversary of the Armenian genocide. After its première in Moscow we presented it in Yerevan,” he said.

Gabbe said the performance was very well received by Armenian audiences, who dispelled the fears of their terms of being misunderstood.

The second presentation that will be played on October 19, in the Stanislavsky Russian Drama Theater, is called “You Won’t Play Life Again”, which is a mixture of the works by the representatives of the Russian literature Visotsky, Brodsky, Tsvetayeva, Akhmatova, and classical music.

“The warm response that we received from Armenian audience in July, made us repeat it once again. This breaks the stereotype that there is no demanding, innovative art appraiser audience in Armenia,” he said. The first tour of the Moscow Parajanov Theater was in 2009. According to the theater manager, the cause of such a long pause was the lack of sponsors, a problem which has been successfully solved this time.

Unit 4

Armenian exhibition at Oxford University library attracts immense number of visitors

Collection of Armenian rare manuscripts and printed books exhibited at the Bodleian Libraries of Oxford University attracted an immense number of visitors. This reports Oxford University researcher Robin Meyer who investigates Greek, Latin and Armenian studies.

Bodleian Libraries of Oxford University considered as one of the greatest and oldest among university libraries for the first time organized an unprecedented exhibition of Armenian rare manuscripts, printed books and religious pieces, including handwritten book dating back 1638 year. Overall, over 100 items were exhibited. The exhibition opened its doors in front of visitors on October 23.

The Bodleian Library, the main research library of the University of Oxford, is one of the oldest libraries in Europe. With over 11 million items, it is the second biggest library in Britain after the British Library. The library has quite a rich collection of Armenian handwritings and books and received the first Armenian handwriting in 1635 from archbishop Laud.

Unit 5

After Rehearsal: Belgian musicians offer surprise concert to Yerevanians

Members of an orchestra from Belgium, which is due to give concerts at Yerevan's Opera House later this week, decided to bring their music to the masses by staging an outdoor performance after their rehearsal on Monday evening.

The improvised concert by a dozen violinists representing the symphony orchestra of a Belgian Catholic university (Universitair Symfonisch Orkest Leuven) took many people in Liberty Square, a favorite hangout spot in the Armenian capital, by surprise.

Many of the Yerevan public, which is quite used to street musicians performing in various genres, stopped by to enjoy the professional performance of compositions by Bach, Tchaikovsky, Humperdinck and others.

Violinist Astrid Hellings from the orchestra told ArmeniaNow that after a six-hour rehearsal some of the 50-member group decided to play a little longer just for fun and thus they had this idea of a surprise outdoor performance.

“We were pretty tired after the rehearsal, but decided to offer this surprise, since many people will not be able to attend the concert,” the young woman said. “We don't regret this experience. People applauded us and expressed their admiration after each piece.”

The Belgian orchestra brings together students from different faculties of the university that are all united around music. Its concerts at the Opera House are scheduled for November 5 and 6.

Unit 6

Puppet Theater: Upcoming premieres to include plays for children and grownups

Although the Armenian theatre faces numerous problems, including financial, the coming theatrical season will not lack performances. For instance, on the stage of the Puppet Theatre there will be theatrical premieres this year both for children and adults.

“Currently we are working on the “Witch” by Gogol, a performance for grown-ups, as well as on “The Open Couple” by Dario Fo, where Narine Grigoryan and Sergey Tovmasyan will star. The performance will be a little bit of a cabaret theatre, the audience will feel inside the cabaret theater,” Ruben Babayan, the Artistic Director of Yerevan State Puppet Theatre, told reporters today, March 27, which is marked as International Theater Day.

The theatre plans to work on one of the fairy-tales of Aghasi Ayvazyan this year, as well as on the “Thumbelina” by Hans Christian Andersen.

Speaking about Armenians’ attitude toward culture, Babayan said that one must be civilized to love and appreciate theater.

“Culture is the vein and for the blood to circulate around the whole organism those veins must be open. When we think of the society we want to have, what country we want to live in and what kind of country could provide progress, we realize that it is the country where civilized people live,” Babayan said.

“Civilization is necessary in all spheres and we have always felt the lack of that civilization. Culture is a good word, and the word to cultivate is in the root of the word, to cultivate is a long process, we must start in spring, follow all summer to be able to have a respective result in autumn, it concerns the aspect of children, today we ignore the cultural education, tomorrow we receive very sad results,” the artist added.

PART III MEDICINE

Unit 1

Alarming Pattern: Increased rate of poisoning observed in Armenia this year

Over the past five months the rate of the registered cases of food poisoning has increased, but the measures to prevent them are not very effective, specialists say.

The cases of widespread food poisoning began in May of this year, when about a dozen children with symptoms of diarrhea, fever, vomiting and fatigue, were taken to hospital from two kindergartens in the town of Armavir. The Ministry of Health said in a statement that the cause was food of poor quality and contaminated areas.

A case of mass poisoning was registered about a week ago in the Baghramyan and Aygezard villages of the Ararat province, when reports came that 48 children from schools were admitted to hospital “with food poisoning”. As a result of the investigation carried out for the incident it was revealed that in the two villages the cause of the poisoning of schoolchildren was hot dogs and potato pies bought by them. Both snacks are supplied by the same company. The administration of the village of Baghramyan insisted that the pupils had got poisoned because of the Sargsyan Gohar Entrepreneur’s bakery products which included salt instead of sugar.

But this explanation seems highly improbable to food safety officers. In the same period, 25 children were hospitalized in nine communities of the Aragatsotn province. According to the preliminary version, the cause of the intestinal infection is drinking water. Cases of poisoning have also been reported in the northwestern Shirak province. It was reported recently that

two school age children from Dzithank village were taken to the infectious hospital in Gyumri. At the same time, another 28 people were found with complaints similar to those who suffer gastrointestinal infections. They are under ambulatory control.

Referring to the frequent cases of poisoning, Karen Chilingaryan, the head of the Consumer Advisory Center NGO said that the cause is either careless approach to the issue by the State Service for Food Safety or the lack of appropriate tools.

“Any time inspectors should be able to enter the facility to make spot checks. Should companies be punished several times, they will be more alert. They cover up the reason. So many cases were identified. Isn’t it possible to discover them in our labs? They have to deal with and identify the causes,” says Chilingaryan.

He added that there is also a problem with the system: NGOs’ representatives should be invited during spot checks.

Ara Asoyan, the chief infectionist at the Ministry of Health, has his own opinion on the situation. According to him, there are cases of poisoning, which are the result of human factor and there are cases where there is no such factor.

“There are cases of poisoning, for example, in the Shirak province, when the problem is the wear and tear of pipes. In that case the responsibility is on the local authorities,” said Asoyan. Asoyan said that poisoning cases prevail this year as compared to last year, adding that the weather was unprecedentedly hot this year too.

Unit 2

Minister visits Armavir hospital after girl dies of infectious disease

Armenian Minister of Health Armen Muradyan on Wednesday traveled to Armavir where he visited a local hospital and inquired about the health condition of a number of children being treated for infectious diseases there.

The official’s visit to the Armavir Medical Center came one day after the

reported death of a four-year girl at that establishment. The girl from the village of Jrashen had been admitted to the hospital with fever, diarrhea and overall fatigue. Doctors say she died of a toxic shock.

According to the Ministry of Health's official website, during his visit Minister Muradyan inquired about the condition of the children at the Armavir hospital as well as details of their treatment, the level of the supply of medicines. He also talked to the children and their parents.

The minister then held consultations with Armavir Governor Ashot Ghahramanyan, local healthcare officials and hospital staff members during which a number of organizational matters regarding the treatment of the children who are currently at the Armavir Medical Center's infectious diseases unit were discussed.

Minister Muradyan instructed that a permanent position of a reanimatologist be created at the hospital for the purpose of organizing quick medical assistance in cases of acute intestinal diseases. The situation with infectious diseases remains particularly alarming in Armavir since May when more than two dozen children attending three local kindergartens were hospitalized with intestinal infections. Bad food and poor sanitation were then blamed for the outbreaks.

Unit 3

Mother's Milk vs Baby Formula: New law encourages breastfeeding in Armenia

From now on breastfeeding will be encouraged not only by mothers' choice and public demand, but also officially: a law dealing with the regulation of breast-feeding and sales of baby food" came into force on March 1.

"We all know how important breastfeeding is for the health of mothers and infants, and sometimes for fathers' pockets, as well. Most Armenian mothers prefer breastfeeding for infants, however sometimes because of misinformation or discouragement they do not succeed in choosing

breastfeeding,” Susanna Harutyunyan of the Yerevan State Medical University told reporters Thursday.

The newly-adopted law not only defines the rights of mothers and children, but also the responsibilities of medical staff.

“Medical staff must let know the pregnant and young mothers of the advantages of breastfeeding, of the dangers of artificial nourishing, as well as of the order of providing additional nutrition. This must be performed in an unbiased manner,” said Harutyunyan, who also chairs the ‘Vstahutyun’ (‘Trust’) healthcare non-governmental organization.

Meanwhile, according to specialists, in almost all Yerevan maternity hospitals companies producing artificial milk mixes provide free supplies of their products, encouraging medical staff to suggest artificial milk mixes to infants’ mothers.

“Normally, no activities to encourage breastfeeding are carried out. Most often artificial milk mixes are suggested not because the baby has difficulties, but rather because they say, if you do not feed the baby with that the infant will lose weight,” Harutyunyan said.

Although in their organization they are aware of which hospitals collaborate with companies producing or importing artificial milk mixes, they have no proofs and still cannot take up measures for bringing them to charge.

“The law will, on its turn, fight against this phenomenon, because when these occurrences are discovered, first punishment measures will be implied, in the form of monetary fines, and then, parallel, they might lose their license,” Harutyunyan said.

The new law defines the right of breastfeeding and working mothers – one hour longer break, one hour earlier finishing the working day, more days off, and the employer is obliged to provide space where the mother could bring and feed the infant, if needed.

“I think, first of all, medical staffs are supposed to be explained the provisions of the law, and then to turn to punishing measures. According to the law, the medical staff is responsible for providing the pregnant with information about what consequences artificial nutrition might have, and

how useful breast feeding can be for the mother and the infant. Also, companies producing milk mixes are prohibited to interfere, advertise their products in hospitals within mothers,” the specialist said adding that parents also must be aware of their own rights and refuse breast feeding only if it is contradicted for the infant or the mother.

Numerous studies have shown that breast-fed infants grow faster and have stronger immune systems than those fed with artificial nutrition.

Unit 4

Debating Medicare: Armenian lawmakers discuss public health issues

This week the Parliament is discussing the bill about making changes and additions to the legislation in the field of medical care; it is suggested that a system of accreditation for field specialists be introduced in order to provide permission for realizing professional activities and continuous development of professional skills and abilities.

Minister of Health Armen Muradyan said that the old and already failed system needs changes.

Opposing the suggested bill, opposition lawmaker Hrant Bagratyan asked whether it is correct to adopt a law with which the qualification of the doctor will be decided, and the certificate – defined.

“How about the market? Then how about the role and the concrete mechanism of the consumer’s evaluation toward the provided services? How is that reflected through this law?” Bagratyan, a member of the Armenian National Congress (ANC) faction, said.

The minister said: certainly, the consumer’s opinion is very important in order to decide the quality of the treatment, but there is a minimum threshold which must be provided by the State.

“In many developed countries such laws have been applied for 50-60 years. For instance, a senior health provider must be not only trained, but

also, parallel to that, master self-training programs, skills, which during five years enable to receive an overall image of the fact that the doctor is self-educated, masters the latest theoretical innovations, skills and having a state accreditation the doctor is allowed to realize activities in the country,” Muradyan said.

According to the changes in the law, a medical care provider must gather 220 credits through trainings, business trips, and self-study. In that case only the given doctor will be allowed to work in the system.

During the discussion the Health Minister also spoke about a new National Oncology Center being built in Armenia, saying that in the oncology center annually around 11,000 patients receive treatment, 3,000 surgeries are realized, 20,000 patients receive treatment in outpatient conditions, which means that the center needs modernization.

Speaking against building the new center, the Prosperous Armenia Party (PAP) faction head Naira Zohrabyan said that there are no solvent citizens, who, in case of such grave diseases, will trust their health in the field specialists.

“In terms of a building we can have the best center, but not having respective specialists what should we do for the center to be able provide high-level services?” Zohrabyan said.

She said that, according to statistics, Armenia is among the rare countries where cancer has a tendency “to become younger” and the number of children with cancer grows. The PAP leader suggested the minister developing a national program of fight against cancer, at the same time she raised a question where the center specialists will be trained, because there is a deficit of good specialists in that field.

The Health Minister said that a national anti-cancer program is being developed, also, other state programs are being realized, reminding that from January 1 screening programs were installed in Armenia.

Unit 5

MOH: Fertility, reproductive health programs help increase births, reduce infant mortality rate

The number of registered births increased by a thousand while infant mortality declined in 2014 due to birthrate growth programs, according to an Armenian public health official.

Gayane Avagyan, the head of the Maternity and Reproductive Health Division at the Ministry of Health (MOH), says that in recent years many programs have been developed to improve reproductive health and the fertility rate in Armenia.

“Our aim is to reduce the level of infant mortality and infertility. To decrease the infant mortality rate we have provided equipment for infant resuscitation units and implemented the prevention of low-weight infants’ deaths. Due to the above-mentioned measures this year the rate of infant mortality is below 10 per mille,” she said.

Avagyan also referred to infertility treatment programs, mentioning that a double decrease of infertility rate has been noticed in recent years.

“According to the examination developed in 2000 we had a 31.9 per mille infertility rate which was quite worrying, the same examination made in 2010 showed a sharp decrease down to a 16.8 per mille rate. The result of the 2014 research was 14.8 per mille. I think the positive growth is quite obvious,” Avagyan said.

According to the health official, measures include the prevention of sexually transmitted infections, abortion reduction programs, examination among 15-year-old boys and girls, detection and treatment of pathologies.

Summing up the results, Avagyan noted that due to programs developed in recent years 1,000 out of 45,000 annual births were registered with couples who overcame infertility problems.

Unit 6

Fighting Malnutrition: Efforts to ensure balanced diet for children underway in Armenian provinces

The problem of malnutrition of children, which is formed over years because of the insufficient protein foods which are substituted by carbohydrate foods, causes a number of physical and mental problems. A number of organizations in Armenia implement several projects to overcome these problems.

According to the 2010 Demographic and Health Survey conducted in Armenia (the research is carried out once every five years), every fifth child in Armenia has a problem of malnutrition, as a result of which 37 percent of children under five have anaemia, which is considered a high figure.

Stunted growth among children is mostly spread in rural areas.

“We started our program with research, we have received the data quantity of hemoglobin in children’s blood, then passed on rapid and long-lasting interventions, which was balanced food supply in kindergartens of 10 villages in the Tavush Province,” says Simonyan.

The organization annually spends \$30,000 in the 10 villages of the province to ensure the supply of food in kindergartens, which is used by more than 300 children. They get food that is balanced with calories which have been calculated by the Ministry of Health and the State Service for Food Safety. The food excludes sausages, chips, fried dishes.

Manushak Papyan, the director of the village’s kindergarten, says that since most of the parents are poor, they cannot afford to buy products that should be included in children’s ration.

“The anemia rate was very high in our place. We registered low hemoglobin among children as little as nine months old. After children reached the age of two or three, their hemoglobin was still low. Basically it is a consequence of bad living standards. So, professionals think that one of the reasons of malnutrition is poverty.

Asya Mardanyan says that one of the reasons of malnutrition is that children are not breastfed.

“Courses are also held for mothers. We have been able to change the way of thinking. Every month or every two months blood tests are again taken from those children who had a hemoglobin problem. Iron-containing medications are also given to them. All these components together gradually reduced the number of anemia cases among children,” she says.

PART IV ENVIRONMENT AND ECOLOGY

Unit 1

Concern Over Sevan: Environmentalists call for rational use of water resources

Environmentalists warn again that irrational use of water resources noticeably harms the Armenian environment.

On Wednesday at a meeting with reporters the head of For Sustainable Human Development NGO Karine Danielyan, addressing the problem of water drainage from Lake Sevan, said that there is an obvious problem of water shortage in the Ararat basin, but it is very wrong to solve that problem on the account of the Sevan.

“In the Ararat valley it is very important to regulate fisheries’ actions, because they haven’t been properly isolated and now there is water waste, and swamps appear right in that region, in other parts, at the same time, there is a threat of desertification. Water must be used twice, before developing fisheries all conditions must be studied,” said Danielyan.

Head of the Sociometer sociological center Aharon Adibekyan said that we need to modernize agriculture in terms that saving water is not harmful, rather useful.

“Water is in the list of limited resources. Annually Armenia receives seven billion cubic meters of water, of which, except the Sevan, we collect 2-2.5 billion in dams, and the rest flows into the Caspian sea through rivers, we can collect and use that as well,” said Adibekyan, adding that we need to create a systematized structure, which will be responsible for the usage of those waters. “Agriculture is under special care in the world, and here it is left to the will of the fate, that’s why the government faces critical situations once in a while and decides to sacrifice either water from Lake Sevan or the wellbeing of Ararat valley residents.”

Unit 2

Canine concerns: Animal rights champions say culling shouldn't be part of street dog population control

Killing street dogs has a reverse effect and in fact leads to increased reproduction and to strays becoming more aggressive towards humans, warn Armenian animal rights activists concerned with the recent trend of dog population control in capital Yerevan.

Save the Animals NGO representatives say they have been receiving a large number of calls from residents with a request to stop the carnage of stray dogs that usually happens in Yerevan backyards and streets in the dead of the night.

“There is a more civilized way of solving the problem of street dogs than a mass slaughter of animals. After being sterilized, hormonally dogs become less dangerous, and there are no more concerns about their getting together in packs, reproducing themselves, etc.,” says the charity’s head Nune Mehrabyan.

Dogs that undergo sterilization and are later released back to the streets have red or green ribbon collars around their neck as a sign that they are sterilized. But Mehrabyan says such dogs are a rare sight also because they get killed along with other non-sterilized dogs indiscriminately.

The NGO’s head holds the Yerevan municipality responsible for this. She says they annually budget 180 million drams (more than \$460,000) for street dog sterilizing purposes, but in reality commit a ‘savage slaughter’ of the animals.

Lilit Grigoryan, the public relations officer of Unigraph-X Ltd, a private company that has engaged in sterilizing stray dogs in Yerevan since 2006 and in “neutralizing” (by putting them down) since 2008, says that they spend 120 million drams (about \$307,000) of the annual 180-million-dram allocation from the mayor’s office for sterilization purposes, while the rest is spent on “neutralization”. The company says during the two months of 2012 it sterilized 920 stray dogs, ‘neutralizing’ 4,200.

The only dog shelter in Armenia is situated in Yerevan. It was set up by Mehrabian and her animal loving friends. The dog shelter today has about 250 dogs that get all the care they need, including vaccinations.

Animal rights advocate Elen Barseghyan says that often they have to treat the dogs that survive the brutal culling in the streets.

“In many European countries even dog owners can be held responsible for the death of their pet, but here policemen shoot at dogs upon instructions from municipal authorities and warn people not to come out of nearby kiosks or buildings while they cull the animals,” says Barseghyan. “Dogs behaving aggressively should be isolated in dog shelters not to pose danger to humans rather than get killed off,” says Mehrabyan, adding that often the howling of the dogs suffering at the hands of their killers gives a lot of stress to residents of nearby buildings.

Veterinarian Arman Elbakyan also makes the case for sterilization as the best way to control the stray dog population in the city. He insists that once sterilized, street dogs cease to be a public danger and can be released back into the streets.

Unit 3

Armenia’s progress in Global Competitiveness Report and Global Innovation Index will promote investment environment

The results of the Global Competitiveness Report 2015-2016, according to which Armenia has improved its position by 3 points occupying the 82nd place, will have a positive impact on investment environment of our country.

Minister of Economy of the Republic of Armenia Karen Chshmaritian said the aforementioned during the Government session. “Moreover, we have made progress in seven fundamental sectors as compared to the previous year, particularly, in the development of macroeconomic environment, healthcare, elementary education, higher education and trainings, efficiency of products, labour market, financial markets. There have been some changes

in the degrees of technological readiness and business development of institutions, infrastructures. Thus, Armenia has improved its position which will have certain impact on investment environment in the future” Karen Chshmaritian stated. According to the Minister it is a very serious achievement and a result of serious studies.

Unit 4

Howling Problem: Environmentalists deplore wolf hunting in Armenia

Government-sponsored hunting of wolves to protect populated areas and prevent losses by farmers is simply barbarous, claim Armenian environmentalists, referring to last week’s decision of the executive to provide more financial encouragement for killing the gray beasts.

On Thursday, the government allocated 20 million drams (about \$50,000) to the Ministry of Nature Protection as rewards to hunters for killing wolves in 2014. Authorities estimate that 200 wolves could be killed during the hunting period and that it would not disturb the current ecological balance. Meanwhile, member of the Public Ecological Alliance Silva Adamyan qualifies this initiative as barbarism that is done even without consulting environmentalists.

“It is at least strange that the government has a one-sided view of the issue. I strongly believe that monitoring of the number of wolves and studies are needed. The problem cannot be solved by rifles, no bounty hunting will solve it. It should be solved scientifically, due to joint work with the Institute of Zoology,” Adamyan said, as quoted by newsbook.am.

Wolf attacks on farms are not new in Armenia. But every time farmers report losses because of such attacks against their sheep and other cattle, the government’s response is the same: “to kill the beast”. Environmentalists, meanwhile, warn about the risks of such an approach.

According to Adamyan, in developed countries killing wolves is no

longer regarded as a solution. She cited the example of Great Britain where wolves once appeared on the verge of extinction, and now they even breed them. In Armenia, according to the environmentalist, the wolf population urgently needs regulating.

“Because of the changes in the environment a change of species takes place. And wolves, as predators, turn to farms and domestic animals as prey. If there is no animal in their habitat that they can hunt, the wolves seek food elsewhere,” Adamyan said.

There is no integral data on the number of wolves in Armenia. This year’s guidelines for hunters on the animal and bird species in Armenia and their allowed quantity for hunting does not contain data on wolves, meaning that the hunting of wolves is not controlled in the country.

Adamyan said that the last credible statistics was made available 15 years ago – 400 wolves. According to the environmentalist, the number of wolves must have decreased in recent years due to intensive hunting.

Meanwhile, the role of wolves in nature is very important. Wolves are known to destroy the weak and unhealthy animals, prevent the spread of infections. And the change of their habitat, because of which they pose danger to humans and rural economy, is due to the mining industry, which is one of the drivers of the country’s economy. The growing number of tailing depots, mines and destruction of forests lead to the changes in wolves’ habitats.

The last large wolf attack on a farm in Armenia happened in July, in the village of Akhuryan, Shirak province. As many as 36 sheep were killed by the beasts in that raid. Wolf attacks this year were also reported in a number of villages of the Aragatsotn, Syunik provinces, other regions of the country. And in each such attack villages would lose dozens of sheep.

Unit 5

Latter-day Barbarians: Latest vandalism cases raise more concerns about state of monument protection in Armenia

Desecration of monuments in various places in Armenia has become a serious concern lately. Many think it is the result of bad surveillance, and sculptors refrain from creating and placing new works for fear that they will also have the destiny of the desecrated monuments.

Recently photographer German Avagyan posted on his Facebook account pictures of “Ardzaganq”, a bronze monument placed in 1980 on the Yerevan-Sevan highway; the latter has been severely damaged, which provided another occasion for the public to discuss issues of vandalism.

“You say Islamists are making a mess in Iraqi museums. These are, probably, our Islamists,” Avagyan wrote.

The Armenian Ministry of Culture told ArmeniaNow that even though the above-mentioned monument is not considered a historical-cultural value, however they condemn the vandalism and also try to contribute somehow.

“In such cases, when monuments are damaged or desecrated, it is the community leader’s responsibility, however, we have prepared a corresponding notice to the prosecutor of the province, with a request to solve this crime and ensure that the damage is repaired,” Ministry of Culture official Armen Abroyan told ArmeniaNow.

As for the conversation of monuments in Yerevan, Abroyan said that they are cooperating with the city authorities on the matter.

There have been quite a few monuments in Yerevan that have also been vandalized. The latest incident happened to the copper statue located in front of the VTB-Armenia bank, the video of which went viral on the Internet. In the video young men vandalize the statue, but it still remains unclear whether anyone has been punished for it.

Sculptor Nune Tumanyan told ArmeniaNow that there are many desecrated statues in Armenia and nobody bears responsibility for that.

“Why can we guard cars and not statues, if it came to the point when

people do not realize that they should not touch statues? Maybe someone must be punished so that others should refrain from taking the same path,” the sculptor, who is also a member of the Artists Union, said.

Sculptors say that unless there is serious surveillance they will not stop worrying about their works and will not create and place new monuments.

“There is a great desire to place new statues in the city. But how can we do that when you can see that they are not preserved?” she said.

And sculptor Gagik Ghazaryan thinks that there is little love for art in Armenia and the deeper reason for the vandalism against monuments is that children are not properly taught to love and appreciate art from early on.

“Everyone starting from children till grown-ups must acknowledge culture, they should not touch sculptures, churches and buildings. We praise ourselves for being a nation with ancient culture, but it turns out that we have a barbarian attitude and we destroy our nation ourselves,” he said, adding that there are many problems in that field.

In most cases monuments and statues in Armenia are vandalized because of precious metals used in them.

Unit 6

Garni Controversy: Ministry official says no café construction near Armenia’s only pagan temple

No café will be built in the territory of the Garni reserve, a senior Ministry of Culture official confirmed over the weekend.

Deputy Minister Arev Samuelyan spoke to ”Hetq” following a discussion hosted by the Ministry on Saturday, informing the online publication that they had given up the idea. Plans to build a café near the Garni temple, the only pre-Christian house of worship surviving in the territory of Armenia, had elicited an angry response from groups of activists concerned with the preservation of Armenian cultural and historical heritage.

Many of those activists traveled to the territory of the museum in Garni

(about 30 kilometers to the east of Armenian capital Yerevan) the previous weekend to protest against the construction project the spot. They, in particular, removed the sand and road-metal from what had been turned into a construction site near the Royal Bath area at Garni. They brought a few sandbags to Yerevan and put them in front of the Ministry of Culture building as a sign of protest.

The Garni Castle dates back to the 3rd-2nd centuries BC, and the Greek-Roman temple built in the first century BC, which is the compositional center of the castle constructions, is the only pagan temple to have been preserved in Armenia after the country adopted Christianity in 301 AD. It was ruined in a 17th-century earthquake, but was restored during 1969-1975.

The Ministry of Culture had explained the construction of a café near the monument by the need to develop tourism, at the same time giving assurances that the revenues made by the café would be directed at the repairs of the paved road leading to the ancient site. Besides, it had said that the café would not be a permanent structure, but would operate only from May to October when most tourists visit Garni.

Many, however, disagreed with the kind of utilitarian approach, arguing that such a café would only diminish the tourist value of the place and, therefore, would put off many potential visitors. At the same time, they also voiced their conviction that the reserve could make enough money even without additional facilities to pay for the needed maintenance work.

YEREVAN STATE UNIVERSITY

**A. Ayunts, G. Altikulanjyan, R. Gabrielyan,
E. Hakobyan, M. Hakobyan, B. Khachikyan,
I. Kocharyan, N. Nersissyan, V. Simonyan**

**TEXT RENDERING:
A TEACHING TOOLKIT**

Համակարգչային ձևավորումը՝ Կ. Չալաբյանի
Կազմի ձևավորումը՝ Ա. Պատվականյանի
Հրատ. սրբագրումը՝ Գ. Գրիգորյանի

Տպագրված է Time to Print օպերատիվ տպագրությունների սրահում:
ք. Երևան, Խանջյան 15/55

Չափսը՝ 60x84 ¹/₁₆: Տպ. մամուլը՝ 6.5:
Տպաքանակը՝ 100 օրինակ:

ԵՊՀ հրատարակչություն
ք. Երևան, 0025, Ալ. Մանուկյան 1

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ | ABCDEFGHIJKLMNOPQ

PUBLISHING HOUSE
YEREVAN 2016